

**Programma van Eisen voor karterend
booronderzoek, waarderend proefsleuven
onderzoek archeologie en archeologische
begeleiding, deelgebied Beesel**

*Hoogwaterbeschermingsprogramma
Noordelijke Maasvallei*

Datum: 18-03-2020

Kenmerk (SP): CB.DR73.003-0.9

Versienummer: definitief

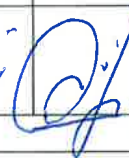
Status: definitief

In opdracht van

Wijzigingsblad PvE

Locatie	Noordelijke Maasvallei, deelgebied Beesel, DR73
Projectnaam	HWBP Noordelijke Maasvallei, deelgebied Beesel, DR73
PvE waarvoor de wijziging geldt	Jongh, I. de, 2020. <i>Programma van Eisen voor karterend booronderzoek, waarderend proefsleuven onderzoek archeologie en archeologische begeleiding, deelgebied Beesel (i.h.k.v. Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei).</i> Versie 18.03.2020
Wijzing nr.	002

Opsteller			
Het Archeologie Bureau	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	Lic. A. Van de Water Actornr.: 36360291 anneleen.vandewater@hetarcheologiebureau.nl 06 37 19 39 69	06.07.21	
Opdrachtgever			
Waterschap Limburg	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	Dhr. R. Gaastra r.gaastra@waterschaplimburg.nl 06 24 58 63 24	06.07.21	
Adviseur Waterschap Limburg	Het Archeologie Bureau Lic. A. Van de Water	06.07.21	
Goedkeuring bevoegde overheid			
Provincie Limburg Contactpersoon	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	Dhr. J.C.N. Eijkenboom, Clustermanager Cultuur Drs. B.J. Moonen bj.moonen@prvlimburg.nl 06 15 09 00 57		
Gemeente Beesel	Dhr. T. van Loon ton.van.loon@beesel.nl 077 474 92 56 of 06 53 59 17 88	7-7-2021	
Kennisgeving Depothouder/eigenaar			
Provinciaal depot Limburg / De Vondst	naam, adres, telefoon, email		
	Dhr. S.J.J. Kusters sji.kusters@prvlimburg.nl 043 350 45 86		
Kennisgeving Archeologische werkgroep			
Archeologische vereniging Maas- en Swalmdal	naam, adres, telefoon, email		
	Dhr. W Luys w.luys@home.nl 077 474 30 98 / 06 450 454 23		

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 1

Schrijffout: Busseneindseweg dient gelezen te worden als Bussereindseweg.

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 2

Schrijffout: Brusseineind dient gelezen te worden als Bussereind.

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 3

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 4

Schrijffout: Brusseineindseweg dient gelezen te worden als Bussereindseweg.

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 5

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 6

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 7

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 8

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 9

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 10

Aanvulling op paragraaf 10.1 / Laatste bullet

Alvorens het veldwerk start, dient de archeologische werkgroep geïnformeerd te worden. De melding dient minimaal 1 week voor aanvang van het veldwerk gedaan te worden. Indien de veiligheid van de werkzaamheden het toelaat, is het toegestaan om vrijwilligers met de juiste certificering en/of keuring bij het veldwerk in te zetten. De contactpersoon om dit mee te regelen is dhr. Wiel Luys van de Heemkundekring Maas en Swalmdal. Dhr. W Luys is voorzitter van de werkgroep Archeologie. Zijn contactgegevens zijn: w.luys@home.nl / 077 – 474 3098 / 06 – 450 454 23.

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 11

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in BIJLAGEN

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijzigingsblad PvE

Locatie	Noordelijke Maasvallei, deelgebied Beesel, DR73
Projectnaam	HWBP Noordelijke Maasvallei, deelgebied Beesel, DR73
PvE waarvoor de wijziging geldt	Jongh, I. de, 2020. <i>Programma van Eisen voor karterend booronderzoek, waarderend proefsleuven onderzoek archeologie en archeologische begeleiding, deelgebied Beesel (i.h.k.v. Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei)</i> . Versie 18.03.2020
Wijziging nr.	001

Opsteller			
Het Archeologie Bureau	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	Lic. A. Van de Water Actornr.: 36360291 anneleen.vandewater@hetarcheologiebureau.nl 06 37 19 39 69	04.05.20	
Opdrachtgever			
Waterschap Limburg	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	Marjolein Lemmens m.lemmens@waterschaplimburg.nl 06 42 95 96 07		
Adviseur Waterschap Limburg	Het Archeologie Bureau Lic. A. Van de Water	04.05.20	
Goedkeuring bevoegde overheid			
Provincie Limburg, Cluster Cultuur	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	dhr. B.J. Moonen bj.moonen@prvlimburg.nl 06 15 09 00 57		
Gemeente Beesel	Dhr. F. Tegels frans.tegels@beesel.nl 077 474 92 92	9/7/2021 	
Kennisgeving Depothouder/eigenaar			
Provinciaal depot Limburg / De Vondst	naam, adres, telefoon, email		
	Dhr. S.J.J. Kusters sjj.kusters@prvlimburg.nl 043 350 45 86		
Kennisgeving Archeologische werkgroep			
Archeologische vereniging Maas- en Swalmdal	naam, adres, telefoon, email		
	Dhr. W Luys w.luys@home.nl 077 474 30 98 / 06 450 454 23		

- sporen en vondsten worden volledig gedocumenteerd en afgewerkt
- ingeval een vondstcomplex dat een eenvoudige registratie (lees: registratie van meer dan 1 persoon en langer dan 2 uur) overstijgt, dient overlegd te worden met Waterschap Limburg, diens adviseur en bevoegd gezag over de (vervolg)aanpak.

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 7

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 8

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 9

Aanvulling op paragraaf 9.2

De rapportage dient te voldoen aan de voorwaarden die zijn opgenomen in de vigerende KNA, protocollen 4003 en 4004.

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 10

Aanvulling op paragraaf 10.1

Het booronderzoek dient uitgevoerd te worden door een bedrijf met minimaal een protocol certificaat 4003 IVO-O. Dit onderzoek staat onder leiding van een senior KNA archeoloog met ervaring in de Maasdalregio en de vroege prehistorie (paleolithicum t/m neolithicum). Ervaring dient (middels CV met publicatielijst) minstens 1 week voorafgaand aan de uitvoering ter goedkeuring voorgelegd te worden aan het Waterschap Limburg, diens adviseur en het bevoegd gezag.

Het proefsleuvenonderzoek dient uitgevoerd te worden door een bedrijf met minimaal een protocol certificaat 4003 IVO-p. Dit onderzoek staat onder leiding van een senior KNA archeoloog met ervaring in de Maasdalregio en een brede ervaring in archeologische complexen en periodes, aangevuld met minimaal voor 0,5 fte aardkundige/fysisch geograaf. Ervaring dient (middels CV's met publicatielijst) minstens 1 week voorafgaand aan de uitvoering ter goedkeuring voorgelegd te worden aan het Waterschap Limburg, diens adviseur en het bevoegd gezag.

De begeleiding(en) worden uitgevoerd door een bedrijf met minimaal een protocol certificaat 4004. Een senior KNA archeoloog voert de werkzaamheden uit, al dan niet vergezeld van een aardkundige/fysisch geograaf. Beide dienen ruime ervaring te hebben met de Maasdalregio en een brede ervaring in archeologische complexen en periodes. Ervaring dient (middels CV's met publicatielijst) minstens 1 week voorafgaand aan de uitvoering ter goedkeuring voorgelegd te worden aan het Waterschap Limburg, diens adviseur en het bevoegd gezag.

Aanvulling op paragraaf 10.2

- Elke fase van het onderzoek dient minstens 2 weken voor uitvoering van het betreffende veldwerk gemeld te worden bij het Waterschap Limburg, diens adviseur en het bevoegd gezag. Deze melding kan gecombineerd worden met de aanlevering van het te accorderen Plan van Aanpak.
- Uiterlijk 2 weken voor aanvang van de civiele graafwerken (en dus de archeologische begeleiding) vindt de toolboxmeeting plaats.
- Tijdens de uitvoering van het veldwerk vindt overleg plaats zoveel als nodig wordt geacht door de alle betrokken partijen. Dit overleg kan telefonisch zijn of via mail of remote (via videobellen). Overleg wordt in eerste instantie geïnitieerd door de archeologische uitvoerder, maar kan ook op verzoek van Waterschap Limburg, diens adviseur op bevoegd gezag plaatsvinden.

Minimale overlegmomenten zijn:

- o Als een boorfase is afgerond en er dient besloten te worden over verdichtende boringen (of niet)

- Als het booronderzoek voor afgerond kan verklaard worden. Dan dient er besloten te worden hoe om te gaan met een eventuele vindplaats dan wel het proefsleuvenonderzoek op te starten
- Als alle proefsleuven in een deelgebied zijn aangelegd en het potentieel / waarde van de archeologische resten inzichtelijk is. Dan dient het besluit genomen te worden hoe verder om te gaan met een eventuele vindplaats dan wel vrijgave
- Als er bijzondere zaken aan de orde zijn, zoals wisseling van personeel, wijziging van onderzoeksmethodiek, onverwachte archeologische resten (in aard dan wel in hoeveelheden), enz.

Aanvulling op paragraaf 10.3

- Aan het einde van elke veldwerkdag wordt het dagrapport tevens aan het Waterschap Limburg (mevr. M. Lemmens), diens adviseur en het bevoegd gezag toegezonden. De verzending geschiedt op het einde van diezelfde dag, doch uiterlijk om 10u van de daaropvolgende dag.
- Aan het einde van een week waarin veldwerk heeft plaatsgevonden, wordt de weekrapportage (indien opgesteld als de dagrapporten niet aan de randvoorwaarden van een weekrapport voldoen) aan het Waterschap Limburg (mevr. M. Lemmens), diens adviseur en het bevoegd gezag toegezonden. De verzending geschiedt op het einde van de werkweek, doch uiterlijk om 10u van de daaropvolgende maandag.
- Tegelijk met de verzending van de weekrapportage (zie hierboven) worden de GIS-bestanden en een (al dan niet opgemaakte) kaart aangeleverd. De kaart dient minimaal af te beelden: de geplaatste boringen c.q. de aangelegde onderzoekspullen c.q. de begeleidingszones, sporen, vondsten, hoogtemetingen, coupes, profielopnames.
- Namens het Waterschap Limburg (opdrachtgever) zal archeologisch toezicht gehouden worden. Deze adviseur dient van alle besluiten, communicatie en/of wijzigingen op de hoogte gehouden te worden.

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 11

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in BIJLAGEN

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 1

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 2

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 3

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 4

Geen wijzingen of aanvulling van toepassing

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 5

Aanvulling op paragraaf 5.3

De centrale vraagstelling kan als volgt geformuleerd worden:

1. voor het booronderzoek: Zijn vuursteenvindplaatsen aanwezig? Zo ja, wat is de omvang (in XYZ-dimensies), aard, kenmerken en waarde?
2. Voor het proefsleuvenonderzoek: zijn sporenvindplaatsen aanwezig? Zo ja, wat is de omvang (in XYZ-dimensies), aard, kenmerken en waarde?
3. Voor de begeleiding(en): Worden archeologische resten aangetroffen? Zo ja, wat is de aard, kenmerken en waarde van deze resten?

Aanvulling op paragraaf 5.4

Algemene vragen, van toepassing op het gehele onderzoek dat uit verschillende onderzoeksfases bestaat:

- Vragen 7 t/m 10 van het PvE
- Wat is de algehele archeologische waarde van het plangebied / onderzoeksgebied, kijkend naar gemeentelijke, regionale, provinciale en/of nationale onderzoekskaders?

Booronderzoek: specifiek van toepassing zijn de vragen van het PvE: 2, 5, 6, 9, 18, 20, 21 en 23 t/m 33

Proefsleuvenonderzoek:

- specifiek van toepassing zijn de vragen van het PvE: 1 t/m 6 en 11 t/m 24
- indien een vuursteenconcentratie wordt aangetroffen is van toepassing: vragen 20 en 25 t/m 33

Begeleiding(en):

- specifiek van toepassing zijn de vragen van het PvE: 1, 5, 6, 11, 21
- indien een vindplaats aangetroffen wordt is van toepassing: vragen 1 t/m 6, 12 t/m 33

Wijziging op bepalingen in HOOFDSTUK 6

Strategie op hoofdlijnen

De archeologische restopgave binnen dijkkring Beesel (DR73) bestaat uit (1) het uitgesteld vooronderzoek en (2) begeleiding intensief en (3) begeleiding extensief.

Uitgesteld vooronderzoek

Het uitgesteld vooronderzoek betreft het booronderzoek en proefsleuvenonderzoek in de daartoe aangewezen gebieden. Voor beide onderzoekstechnieken zijn werkwijzes en randvoorwaarden in het PvE opgenomen. In die zones waar een booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek dient plaats te vinden, dient uitdrukkelijk het booronderzoek volledig afgerond te zijn alvorens met het proefsleuvenonderzoek aangevangen kan worden.

Het veldwerk van het uitgesteld vooronderzoek dient uiterlijk 4 weken voor aanvang van het civiele graafwerk afgerond te zijn.

Eventuele opgravingen van tijdens het uitgesteld vooronderzoek aangetroffen behoudenswaardige vindplaatsen dienen binnen de resterende 4 weken voor aanvang van het civiele graafwerk afgerond te worden. Hiervoor dient na het uitgesteld vooronderzoek in overleg met Waterschap Limburg en het bevoegd gezag mogelijk aan een aanvullende wijziging c.q. aanvulling op het PvE opgesteld te worden.

Begeleiding intensief

De begeleiding vindt plaats conform de bepalingen van protocol 4004 (opgraven). Dit houdt in dat alle archeologische resten (die als behoudenswaardig aangemerkt kunnen worden) ook volledig *ex situ* geborgen moeten worden.

Ontgravingen vinden plaats middels een graafmachine met gladde graafbak onder constante aanwezigheid van een senior KNA archeoloog. Hij/zij kan ook ingrijpen op het graafproces en graafwijze bij vermoeden op een archeologisch behoudenswaardige vindplaats en/of een andere ontgravingswijze voorschrijven (bijvoorbeeld handmatig schaven). Hierbij mogen amateurarcheologen van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal worden ingeschakeld, mits veiligheid van medewerkers en/of vrijwilligers gegarandeerd kan worden.

Begeleiding extensief / reactie op toevalsmelding

Deze vorm van begeleiding is van toepassing binnen het gehele plangebied en voor de gehele periode dat civiel graafwerk gaande is. Het betreft een reactie op een onverwachte vondst (toevalsmelding) gemeld door een medewerker van de civiele uitvoerder, dan wel aangetroffen door de senior KNA archeoloog in een niet eerder voor onderzoek geselecteerde zone. Deze vorm van begeleiding vindt eveneens plaats conform de bepalingen van protocol 4004 (opgraven). Dit houdt in dat alle archeologische resten (die als behoudenswaardig aangemerkt kunnen worden) ook volledig *ex situ* geborgen moeten worden.

Ter voorbereiding op een goede integratie van de archeologische begeleiding in het civiele werkproces, vindt op uitnodiging van de civiele uitvoerder en onder bijwoning door de archeologisch uitvoerder, bevoegd gezag en Waterschap Limburg (en/of diens adviseur) tijdig (doch uiterlijk 2 weken voor aanvang van het civiele graafwerk) een toolboxmeeting plaats. Hierin wordt minimaal de volgende zaken besproken en op elkaar afgestemd:

- fasering in en planning van het civiele werk
- civiele ontgravingswijze
- werkwijze en inhoud van een archeologische documentatie
- taken en verantwoordelijkheden van de diverse partijen
- contactgegevens van de betrokken partijen

Aanvulling op paragraaf 6.5

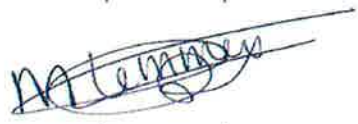
Bepalingen gelden voor het uitgesteld vooronderzoek. Ingeval van een opgraving van een behoudenswaardige vindplaats dienen specifiek voor die vindplaats aanvullende randvoorwaarden opgesteld te worden.

Ten tijde van de begeleiding geldt het volgende aanvullend aan het PvE:

- KNA protocol 4004 is volledig van toepassing
- Overzichtsfoto's en actiefoto's worden genomen waar nodig en zinvol
- onderzoeksputten dienen niet opnieuw dichtgedraaid te worden

Programma van Eisen

Format conform KNA versie 4.1 (09-05-2016)

Locatie	Noordelijke Maasvallei, deelgebied Beesel, DR73		
Projectnaam	HWBP Noordelijke Maasvallei, deelgebied Beesel, DR73		
Plaats binnen archeologisch proces			
IVO - Karterend booronderzoek (IVO-O)			
IVO – Proefsleuven (IVO-P)			
Archeologische begeleiding (AB)			
1 Opsteller	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
Auteur Bij landbodems: Senior KNA Archeoloog	Arcadis Nederland BV Ineke de Jongh, KNA archeoloog E: Ineke.dejongh@arcadis.com T: 0652488106	18-03-2020	
2 Bij waterbodems: Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems / Senior KNA Prospector waterbodems	Arcadis Nederland BV Floris van Oosterhout Senior KNA Archeoloog E: Floris.vanoosterhout@arcadis.com T: 0627061506	18-03-2020	
Bij landbodems: Senior KNA Archeoloog, controle/goedkeuring			
3 Bij waterbodems: Senior KNA Archeoloog specialisme Waterbodems / Senior KNA Prospector waterbodems, controle/goedkeuring			
4 Opdrachtgever	Waterschap Limburg Marjolein Lemmens E: m.lemmens@waterschaplimburg.nl T: 0642959607	25-3-2020	
5 Adviseur van de opdrachtgever	Het Archeologie Bureau Anneleen van de Water, senior-KNA archeoloog E: anneleen.vandewater@hetarcheologiebureau.nl T: 06-37193969	25-3-2020	
Goedkeuring bevoegde overheid			
0 Provincie	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf

HWBP Noordelijke Maasvallei

	Provincie Limburg, Cluster Cultuur, Limburglaan 10, 6229 GA Maastricht, Dhr. J.C.N. Eijkenboom, Clustermanager Cultuur, Contactpersoon: dhr. B.J. Moonen, E-mail: bj.moonen@prvlimburg.nl, Tel: 0615090057.		
0 gemeente	Gemeente Beesel Dhr. F. tegels Tel: 077-474 9292 Frans.tegels@beesel.nl		
Kennisgeving Depothouder/eigenaar	Provinciaal depot De Vondst Dhr. S.J.J. Kusters Raadhuisplein 20, 6411 HK Heerlen E: sjj.kusters@prvlimburg.nl	datum	paraaf
Kennisgeving archeologische werkgroep	Archeologische werkgroep Dhr. W Luys w.luys@home.nl 077 – 474 3098 / 06 450 454 23.		

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1 Administratieve gegevens onderzoeksgebied	7
HOOFDSTUK 2 Aanleiding en motivering van het onderzoek	7
2.1 Aanleiding en motivering	7
HOOFDSTUK 3 Eerder uitgevoerd onderzoek	10
HOOFDSTUK 4 Archeologische verwachting	11
4.1 Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context	11
4.2 Aard en ouderdom van de vindplaats(en)	13
4.3 Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)	13
4.4 Structuren en sporen	13
4.5 Anorganische artefacten	13
4.6 Organische artefacten	14
4.7 Archeozoologische, archeobotanische en fysisch antropologische resten	14
4.8 Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen	14
4.9 Gaafheid en conservering	14
HOOFDSTUK 5 Doelstelling en vraagstelling	15
5.1 Doelstelling	15
5.2 Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders	15
5.3 Vraagstelling	16
5.4 Onderzoeksvragen	16
HOOFDSTUK 6 Methoden en technieken	17
6.1 Karterend booronderzoek	17

6.2 proefsleuvenonderzoek	21
6.3 Archeologische begeleiding	28
6.4 Omgang kwetsbaar vondstmateriaal	31
6.5 Structuren en grondsporen, scheepswrak of vliegtuig	31
6.6 Lichten	32
6.7 Aardwetenschappelijk onderzoek	32
6.8 Anorganische artefacten	33
6.9 Organische artefacten	33
6.10 Archeozoologische, archeobotanische en fysisch antropologische resten	34
6.11 Overige resten	34
6.12 Dateringstechnieken	34
6.13 Beperkingen	35
HOOFDSTUK 7 Uitwerking	35
7.1 Structuren, grondsporen, scheepswrak of vliegtuig vondstspredingen	35
7.2 Analyse aardwetenschappelijke gegevens	35
7.3 Anorganische artefacten	36
7.4 Organische artefacten	36
7.5 Archeozoologische en -botanische resten	36
7.6 Beeldrapportage	37
HOOFDSTUK 8 (De)selectie en conservering	38
8.1 Selectie materiaal voor uitwerking	38
8.2 Selectie materiaal voor deponering en verwijdering	38
8.3 Selectie materiaal voor conservering	39
HOOFDSTUK 9 Deponering	39
9.1 Eisen betreffende depot	39
9.2 Te leveren product	40

HOOFDSTUK 10 Randvoorwaarden en aanvullende eisen	40
10.1 Personele randvoorwaarden	40
10.2 Overlegmomenten	41
10.3 Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie	41
10.4 Overige randvoorwaarden en aanvullende eisen	41
HOOFDSTUK 11 Wijzigingen ten opzichte van het vastgestelde PvE	42
11.1 Wijzigingen tijdens het veldwerk	42
11.2 Belangrijke wijzigingen	42
11.3 Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk	42
11.4 Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering	43
Literatuur en bijlagen	44
Bijlage 1 bij het PvE: Lijst met te verwachten aantallen	45
Bijlage 2 bij het PvE: Te raadplegen specialisten/specialismen	47
Bijlage 3 bij het PvE: Overzicht vlak niveau's proefsleuven	49

HOOFDSTUK 1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED

Projectnaam	HWBP Noordelijke Maasvallei, deelgebied Beesel, DR73
Provincie	Limburg
Gemeente	Beesel
Plaats	Beesel
Toponiem	Rijkel
Kaartbladnummer	58W
X,Y – coördinaten ¹	Rijkel: noordelijk uiteinde 199378/363348, zuidelijk uiteinde 199400/363277 Het Spick: zuidwestelijk uiteinde 200024/364802, noordelijk uiteinde 200508/365105, zuidoostelijk uiteinde 200563/364644 Ouddorp: zuidelijk uiteinde 199744/363964, noordelijk uiteinde 199920/364644 Busseneindseweg: westelijk uiteinde 200817/364076, oostelijk uiteinde 201276/364081 Bakheide: noordwestelijk uiteinde 200527/363693, zuidoostelijk uiteinde 200601/363646
Archis-monumentnummer	11255, 8685, 16310, 16698, 8692, 227
Archis-waarnemingsnummers	3687047, 29277, 19183, 9501.
Oppervlakte plangebied	circa 10 ha.
Huidig grondgebruik	Dijklichaam, wegen, bebouwing, grasland/akker.

HOOFDSTUK 2 AANLEIDING EN MOTIVERING VAN HET ONDERZOEK**2.1 Aanleiding en motivering**

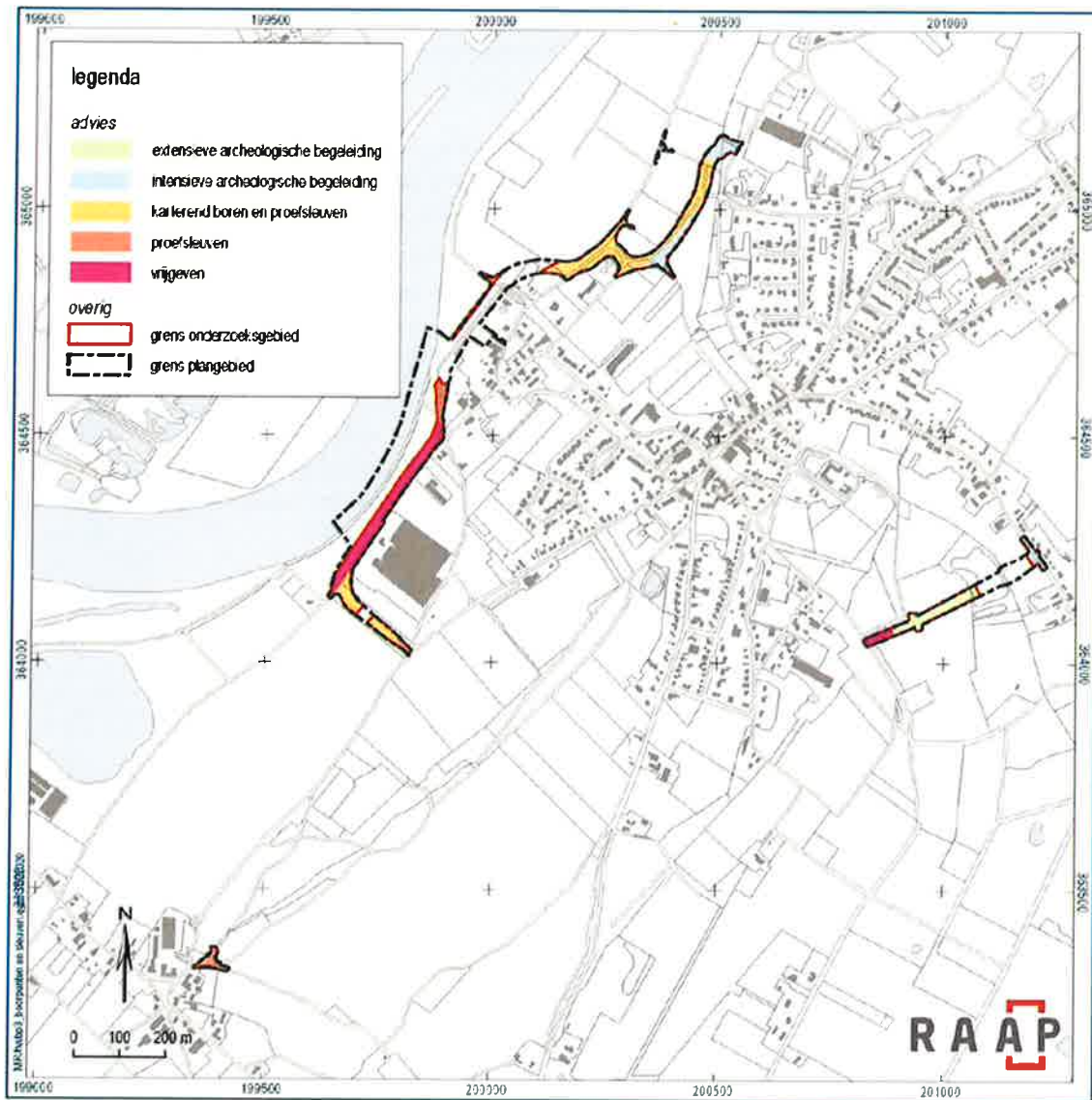
Waterschap Limburg (WL) werkt in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) aan de dijkversterkingen in de Noordelijke Maasvallei. Aangezien de geplande werkzaamheden een bedreiging kunnen vormen voor eventueel aanwezige archeologische resten, is in het dijktraject 'Beesel' binnen tranche 1 karterend booronderzoek en proefsleuvenonderzoek (karterend en waarderend) uitgevoerd. Ten noordoosten van de molen de Grauwe Beer zijn drie karterend boringen gezet. Hierbij is geen vuursteen aangetroffen. Om die reden is de fase 2 proefsleuf op die locatie tegelijk met de fase 1 proefsleuven bij Ouddorp aangelegd. Tijdens dit onderzoek zijn 10 proefsleuven in Ouddorp en 1 proefsleuf in Bakheide geplaatst. In de proefsleuven in Ouddorp is een loopgraaf uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen, deze is als niet behoudenswaardig gewaardeerd.

Door het planvoornemen van WL is vooronderzoek noodzakelijk. Deels kon dit vroegtijdig in de planvorming uitgevoerd worden; deels niet. Vooronderzoek is uitgevoerd te Ouddorp. Dit heeft geen

¹ Voor locaties zie kaart in de bijlage

behoudenswaardige vindplaatsen opgeleverd. In deze zones zijn vervolgmaatregelen niet aan de orde, dit zijn de roze gebieden op Figuur 1. Delen van het plangebied behoeven nog vooronderzoek. Plaatselijk is nog een karterend booronderzoek gevolgd door een proefsleuvenonderzoek of enkel een proefsleuvenonderzoek noodzakelijk. Indien dit onderzoek behoudenswaardige vindplaatsen oplevert, dienen deze opgegraven te worden.

Verschillende delen van het plangebied bij het Brussereind en het Spick worden middels een archeologische begeleiding onderzocht. Ook hiervoor geldt dat indien dit onderzoek behoudenswaardige vindplaatsen aantoon, deze vindplaatsen opgegraven moeten worden. Voorliggend PvE bevat de randvoorwaarden voor het resterende booronderzoek, het resterende proefsleuvenonderzoek en de archeologische begeleiding.

Figuur 1. Advieskaart RAAP na eerste ronde proefsleuvenonderzoek in Beesel (Ruijters, 2020).

Het karterend booronderzoek en proefsleuvenonderzoek in het Spick (zie Figuur 1) kon niet worden uitgevoerd omdat voor dat gedeelte van het plangebied geen betredingstoestemming was verkregen. Daarnaast kon een aantal karterende boringen in Ouddorp als gevolg van de droge grond niet tot de

juiste diepte gezet worden. Deze onderzoeken dienen voor de start van de civiel technische werkzaamheden uitgevoerd te worden. Indien uit deze onderzoeken blijkt dat er sprake is van een mogelijke archeologische vindplaats wordt in overleg met het BG en OG een doorstart gemaakt naar een opgraving op deze locatie. Daarnaast dient tijdens de werkzaamheden nabij de Bussereindseweg een archeologische begeleiding uitgevoerd te worden. Wanneer bij deze begeleiding een vindplaats wordt aangetroffen, wordt ook deze in overleg met BG en OG opgegraven.

In het zuiden van het plangebied bij Rijkel liggen ook twee proefsleuven die nog aangelegd moeten worden. Deze konden als gevolg van asperge teelt ten tijden van het vorige onderzoek nog niet worden geplaatst maar moeten nu ook aangelegd te worden.

Voorliggend Programma van Eisen (PvE) dient als leidraad voor onderzoek, strategie en werkmethode en geeft de randvoorwaarden die bij het karterend booronderzoek, het resterende proefsleuvenonderzoek, de archeologische begeleiding gelden. Indien er daadwerkelijk een behoudenswaardige vindplaats wordt aangetroffen dient hiervoor een aanvulling op dit PvE opgesteld te worden.

De dijkkring Beesel heeft een bestaand dijktracé van 1185 meter dat voor een deel bestaat uit groene kering en een deel harde kering. Het dijktraject beschermt de woonkern van Beesel. Binnen het onderzoeksgebied is Beesel de enige woonkern. Het dijktracé bij Beesel wordt aan de noordoostzijde begrensd door de Huilbeek. De gebieden rondom Beesel hebben voornamelijk een agrarische functie en de hoge gronden zijn vooral gekenmerkt door natuur. De versterkingsopgave betreft versterking van de huidige dijk in het bestaande traject en aansluiting op hoge grond op een niveau (hoogte) passend bij de normering van 1:300 jaar. Hierbij is de opgave voor benodigde ophoging in dit dijktraject 1,5 tot 2 meter. Tevens worden er maatregelen tegen piping genomen. De kans bestaat dat bij bovenstaande werkzaamheden als gevolg van bodemverstoring eventueel aanwezige vindplaatsen worden verstoord. Om inzicht in de aanwezigheid en de aard en datering van de vindplaatsen te krijgen wordt daarom karterend booronderzoek, proefsleuvenonderzoek en archeologische begeleiding uitgevoerd.

Figuur 2. Plangebied (2019) met de locaties van de ingrepen.

Karterend booronderzoek

Het doel van het karterend booronderzoek is het opsporen en begrenzen van steentijdvindplaatsen binnen het plangebied. Hierbij wordt inzicht verkregen in de aanwezigheid, locatie en aard van eventueel aanwezige steentijdvindplaatsen. De karterende boringen worden in specifieke delen van de onderzoeksgebieden geplaatst, welke verspreid liggen over het gehele plangebied van Beesel.

Proefsleuvenonderzoek

Het doel van het karterende en waarderende proefsleuvenonderzoek binnen het plangebied is naast het bepalen van de aanwezigheid, locatie en omvang van vindplaatsen, het bepalen van de aard en behoudenswaardigheid van eventueel aanwezige vindplaatsen. De proefsleuven worden in op de locaties waar een verwachting op archeologische resten uit de steentijd en de Middeleeuwen / Nieuwe Tijd geldt.

De locaties waar karterend booronderzoek en proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd, zijn te zien op Figuur 3 en Figuur 4.

Archeologische begeleiding

Het doel van de begeleiding is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal en de vermoedelijk relevante waargenomen vondsten en sporen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor de kennisvorming over het verleden. Hiertoe dienen, binnen de grenzen van de verstoring, tijdens de grondwerkzaamheden waargenomen, vondsten en grondsporen gedocumenteerd te worden en, indien van toepassing, geborgen. Een ander doel is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde verwachting voor deze deellocaties. Een essentiële meerwaarde van een archeologische begeleiding is dat tijdens de uitvoering archeologische waarden waargenomen en

gedocumenteerd worden conform protocol opgraven. Hiermee wordt toezicht gehouden op de KNA conforme uitvoering van de archeologische begeleiding.

HOOFDSTUK 3 EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK

Eerder uitgevoerd onderzoek	
Bureauonderzoek	
Uitvoerder	Ingenieurs Bureau Maasvallei
Uitvoeringsperiode	31-03-2017
Rapportage	van Oosterhout, F. (red.), 2017. CB 01-RP-03 Bureaustudie Archeologie en Cultuurhistorie, inclusief advies, Studie naar 12 dijkringen. Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei.
Veldonderzoek (IVO-O)	
Uitvoerder	Ingenieurs Bureau Maasvallei
Uitvoeringsperiode	28-11-2017 t/m 11-12-2017 en 21-02-2019 t/m 22-2-2019
Uitvoeringsmethode	Verkennd booronderzoek archeologie (IVO-O)
Rapportage	Ruijters, M., 2019. CB.12.001 Rapportage verkennd onderzoek archeologie en cultuurhistorie DR73, Beesel, gemeente Beesel. Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei.
Vondsten/monsters/documentatie	De vondsten en documentatie van het uitgevoerde onderzoek bevinden zich in het archief van RAAP Zuid-Nederland in Weert. Zij worden overgedragen aan het provinciaal depot van de provincie Limburg, De Vonst. Documentatie van de gegevens dienen ook in ARCHIS en dans easy gedeponeerd te worden.
Veldonderzoek (IVO-O)	
Uitvoerder	Ingenieurs Bureau Maasvallei
Uitvoeringsperiode	03-09-2019 en 07-10-2019 t/m 11-11-2019
Uitvoeringsmethode	Karterend booronderzoek archeologie (IVO-O) en proefsleuvenonderzoek (IVO-P)
Rapportage	Ruijters, M., 2020. CB.61.005 Plangebied Dijkkring 73 Beesel, gemeente Beesel Archeologisch vooronderzoek: proefsleuvenonderzoek. RAAP-Rapport 4236.

Vondsten/monsters/documentatie	De vondsten en documentatie van het uitgevoerde onderzoek bevinden zich in het archief van RAAP Zuid-Nederland in Weert. Zij worden overgedragen aan het provinciaal depot van de provincie Limburg, De Vonst. Documentatie van de gegevens dient ook in ARCHIS en dans easy gedeponneerd te worden.
Geraadpleegde bronnen en partijen	
Overige literatuur	-
Amateurarcheologen	-

HOOFDSTUK 4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

4.1 Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context

Het Limburgse Maasdal wordt gevormd door de holocene riviervlakte en enkele terrassen uit het Laat-Glaciaal, te weten het Jonge (of Late) Dryas terras, het hoger gelegen meanderbogen- of Vierlingsbeekterras uit het Bølling-Allerød interstadiaal en een pleniglaciaal terras. Het Bølling-Allerød interstadiaal, waarin enkele koude en relatief warme fasen elkaar afwisselden (Hoek 2008) is een warme periode aan het einde van de laatste ijstijd (ca. 14.000–12.000 jaar geleden) toen de Maas met zeer grote meanderbochten haar weg zocht door het Maasdal. Het Jonge Dryas stadiaal (ca. 12.700–11.700 jaar geleden) is een relatief korte koude periode aan het einde van de laatste ijstijd. De Maas was destijds een verwilderde rivier met een relatief brede (ca. 1 km) en rechte dalbodem, met vele geulen en zand- en grindbanken. De terrasranden naar de oudere, iets hoger gelegen terrassen worden ook tot het Maasdal gerekend. Deze rivierterrassen zijn aan de westzijde van de huidige Maas in de laatste ijstijd bedekt geraakt met een laag dekzand. Dit is onder periglaciale omstandigheden door de wind afgezet (Isarin *et al.*, 1997). Door de laterale verplaatsing van de Maas is het Jonge Dryas terras niet overal langs de Maas bewaard gebleven. Onderstaand wordt het plangebied nader gespecificeerd.

Geologie en geomorfologie

Ongeveer éénderde van het gebied ligt op het Allerødterras, terwijl de rest op het Jonge Dryasterras ligt. Op het Allerødterras liggen veelal oeverafzettingen uit het Allerød of rivierduinzand aan het maaiveld. Alleen bij Het Spick lijken de oude oeverafzettingen afgedekt met jongere oeverafzettingen uit het Vroeg Holocene én een jong overstromingsdek. Bij de Bussereindseweg is sprake van materiaal dat van de helling is afgespoeld, en in de laagste delen was sprake van veengroei (verlandingsafzettingen).

Vlechtende rivierafzettingen zijn in het plangebied niet bekend. Wel zijn uit de overgang van het Jonge Dryas naar het Vroeg Holocene eolische afzettingen aangetroffen, die als rivierduinen kunnen worden aangemerkt. Rivierduinen liggen onder andere in het zuidelijke deel van Ouddorp en aan de Huilbeekweg. In het Vroeg Holocene is op de vlechtende rivierafzettingen van het Jonge Dryasterras, de flanken van de rivierduinen en de allerlaagste delen van het Allerødterras een tot wel twee meter dik pakket oeverafzettingen afgezet dat wordt gekenmerkt door een *'fining upwards'* profielopbouw. De vroeg-holocene oeverafzettingen worden overal afgedekt met een jong overstromingsdek. Het gaat daarbij vermoedelijk om vrij zandige afzettingen die op andere plekken in het Maasdal in de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd geplaatst worden. Het jonge overstromingsdek ontbreekt op de allerhoogste delen van het Jonge Dryasterras zoals de rivierduin aan de Huilbeekweg.

Archeologische context

Archeologische resten uit deze perioden zijn steentijdvindplaatsen zoals bewoningskampementen van Jager-verzamelaarsgroepen en bestaan uit vuursteen artefacten en resten van haardvuren. Ook kunnen er sporen van jachtkampementjes en resten van voedsel verwerking gevonden worden. In latere periode ging men over van een zwervend bestaan naar een meer sedentaire levenswijze. Vanaf deze periode (Neolithicum) tot en met de Nieuwe Tijd kunnen sporen van bewoning, landinrichting en gebruik gevonden worden. Hiertoe behoren onder andere de historische dorpskernen, akker- en gebiedsgrenzen en wegen. Vondsten uit deze perioden betreffen aardewerk, metalen objecten, munten en organisch materiaal.

Bodem

Kenmerkend voor het plangebied Beesel is de goede ontwatering van de gronden. Ook op de terraslaagten en terrasvlakten is binnen 2,2 m –mv veelal geen grondwater of oxidatie-reductiezone aanwezig. Dat komt omdat het water van de Maas 4 tot wel 7 m lager staat dan het maaiveld in het onderzoeksgebied. De gronden dicht bij de Maas zijn daardoor zeer goed ontwaterd. Om diezelfde reden zijn de terraslaagten tussen Bakheide en Bussereindseweg, die verder van de Maas liggen, ook minder goed ontwaterd.

Poldervaaggronden en ooivaaggronden

De Jonge Dryasterras en Vroeg-Holocene oeverafzettingen die min of meer aan het oppervlak liggen, hebben een vrij kleiige bovenlaag. Ook hier heeft verbruining en eventueel rijping van de klei heeft plaatsgevonden. Toch worden deze bodems bodemkundig als kalkloze (ooi)vaaggronden geclassificeerd. Vaaggronden zijn bodems zonder duidelijke bodemvorming.² Alle lemige, kleiige, verbruinde en goed ontwaterde gronden in het Maasdal worden tot de ooivaaggronden gerekend. De tegenhanger van de kleiige en goed ontwaterde ooivaaggronden zijn de nattere poldervaaggronden. Deze bodems zijn bij de Bussereindseweg aangetroffen. Deze worden gekenmerkt door roest en grijze vlekken beginnend tussen 30 en 80 cm –mv, ontstaan door een periodiek hoge grondwaterspiegel.

Meerveengronden

De boringen met veen langs de Huilbeek bij de Bussereindseweg kunnen als meerveengronden met broekveen worden aangemerkt. Meerveengronden worden gekenmerkt door een opgebracht zanddek om de gronden beter geschikt te maken voor landbouw. De pleistocene ondergrond begint hier op 110 cm –mv.

Moderpodzolen

In het Pleistocene rivierduinzand heeft verbruining plaatsgevonden, en hebben zich moderpodzolen ontwikkeld. Deze bodems kenmerken zich door een A-horizont dunner dan 50cm en een duidelijke B-horizont. Op de rivierduinen is ook sprake van een afwisseling van holt- en horstpodzolen, die beide tot de moderpodzolen gerekend worden. Deze bodems zijn als gevolg van uitspoeling van de A-horizont in de C-horizont een kleiige band ontstaan en hebben vrij lang aan het oppervlak gelegen.

Kenmerkend voor het plangebied Beesel is de goede ontwatering van de gronden. Ook op de terraslaagten en terrasvlakten is binnen 2,2 m –mv veelal geen grondwater of oxidatie-reductiezone aanwezig. Dat komt omdat het water van de Maas 4 tot wel 7 m lager staat dan het maaiveld in het onderzoeksgebied. De gronden dicht bij de Maas zijn daardoor zeer goed ontwaterd. Om diezelfde

² Verbruining valt volgens de bodemclassificatie schijnbaar niet onder duidelijke bodemvorming (zoals podzolizatie of brikvorming).

reden zijn de terraslaagten tussen Bakheide en Bussereindseweg, die verder van de Maas liggen, ook minder goed ontwaterd.

4.2 Aard en ouderdom van de vindplaats(en)

Archeologische resten daterend van het Laat-Paleolithicum tot en met de Volle Middeleeuwen zijn te verwachten in de top van alle interstadiale en vroeg-holocene oeverafzettingen op het Jonge Dryasterras. In de top van het rivierduinzand (mits niet afgedekt door oeverafzettingen), onder eventueel verstoorde en opgebrachte lagen worden met name resten van jager verzamelaarsgroepen uit het Laat Paleolithicum en vroeg Mesolithicum verwacht. Daar waar deze lagen in het booronderzoek zijn aangetroffen (RAAP, 2018) wordt karterend booronderzoek uitgevoerd. Deze resten bestaan uit nederzettingssporen, sporen van economische activiteiten, begravingen, wegen en landinrichting.

In de jongere afzetting worden sporen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd verwacht. Als gevolg van het dynamische milieu van de Maas tijdens de Volle en Late Middeleeuwen worden er geen nederzettingssporen uit het uit deze perioden in het jongere dek en in de onderliggende afzettingen verwacht. Wel kunnen hier sporen van economische activiteiten worden aangetroffen.

4.3 Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)

Eventueel aanwezige (steentijd)vindplaatsen kunnen soms meerdere hectaren groot zijn. De exacte begrenzing van vindplaatsen dient echter nader in kaart te worden gebracht tijdens de karterende fase van het booronderzoek en het proefsleuvenonderzoek.

4.4 Structuren en sporen

Op de drogere terrasgronden kunnen resten van kampementen, haardkuilen of begravingen uit de steentijd (t/m het Neolithicum) worden verwacht. Uit latere perioden, vanaf het Neolithicum tot en met de Romeinse Tijd worden op de terrasgronden sporen van nederzettingen met huisplattegronden, greppels, spiekers, haardkuilen, afvalkuilen en grafrituelen verwacht. Verder kunnen er sporen van landinrichting en wegen worden verwacht uit alle perioden vanaf het Neolithicum. Uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd worden met name sporen en structuren van economische activiteiten verwacht.

Naast antropogene sporen kunnen ook fossiele landschappelijke en aardkundige sporen worden aangetroffen die van invloed zijn geweest op het gebruik en de bewoningsmogelijkheden van het gebied zoals verlande geulen en andere aardkundige fenomenen.

4.5 Anorganische artefacten

In het gehele onderzoeksgebied dient rekening te worden gehouden met de kans op het aantreffen gebruiksvoorwerpen van aardewerk, bewerkt vuur- en natuursteen, metaal, glas en bouw materiaal (baksteen, mortel, etc.).

4.6 Organische artefacten

Op de terrasgronden bestaat de kans op het aantreffen van verbrand bot en houtskool. In lagere gebieden met een natte context zoals restgeulen met veen of komafzettingen kunnen artefacten van hout of been worden gevonden.

4.7 Archeozoölogische en botanische resten

Op de hogere en drogere delen kunnen (verbrand/verkoold) bot, pollen, zaden, houtskool en eventueel andere voedselresten worden aangetroffen. In nattere landschappelijke zones en in het veen bij de Huilbeek kunnen onverbrande organische resten gevonden worden.

4.8 Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen

Archeologische resten zijn te verwachten in de top van alle interstadiale en vroeg-holocene oeverafzettingen en in de top van het rivierduinzand (mits niet afgedekt door oeverafzettingen), onder eventueel verstoorde en opgebrachte lagen. Dit is immers het pakket dat langdurig aan het oppervlak heeft gelegen, getuige de verbruining. De oeverafzettingen zijn relatief snel in het begin van het Holoceen afgezet, waardoor dieper in dit pakket vanwege het zeer dynamische milieu geen (intacte) resten verwacht worden. Bij de verlandingsafzettingen (veen) geldt dat in het hele pakket resten kunnen voorkomen. In het jonge overstromingsdek zijn zelden nederzettingsresten aanwezig. Vanaf de Volle- en Late Middeleeuwen was het Jonge Dryasterras veelal te overstromingsgevoelig, zodat bewoning of begraving uit deze periode in dit pakket niet verwacht wordt. Anderzijds kunnen natuurlijk wel economisch gerelateerde archeologische resten in het jonge dek voorkomen. In die zin geldt dus dat voor dergelijke resten in het jonge overstromingsdek een archeologisch niveau uit de Late Middeleeuwen tot Nieuwe tijd aanwezig is. In principe worden dus twee archeologische niveaus verwacht: het hoogste niveau in het jonge overstromingsdek en het diepste niveau in het veen, de top van de (interstadiale en vroeg-holocene) oeverafzettingen of komachtige afzettingen en in de top van niet-afgedekte rivierduinzanden. Daar waar een jong dek ontbreekt, blijft dus maar één archeologisch niveau over. De diepteligging van de archeologische niveaus varieert sterk op korte afstand (wel of geen jong dek) en bedraagt 25 cm tot 210 cm –mv.

In het jonge overstromingsdek of de jonge klei worden resten verwacht die met wegen, grondstofwinning/verwerking, percellering en landbouw te maken hebben (economische activiteiten). Nederzettingsresten worden in het jonge dek niet verwacht. Bij de hellingafzettingen kunnen resten op ieder niveau voorkomen. Hier gaat het met name om resten van economische activiteiten op de hogere niveaus en economische en rituele activiteiten in diepere lagen. Vanwege de steile helling worden nederzettingsresten of graven hier niet verwacht.

De NAP-hoogte van de verschillende verwachte aan te leggen archeologische vlakken zijn op basis van de resultaten in het booronderzoek op kaart verwerkt. Het overzicht hiervan is in bijlage 4 van dit PvE weergegeven. Rood betreft het eerste vlak, blauw het tweede vlak. Op de locaties waar 0 staat weergegeven, dient 1 vlak te worden aangelegd. Deze informatie moet in het PvA verder worden uitgewerkt.

4.9 Gaafheid en conservering

Aangezien er nog geen waarderend onderzoek is uitgevoerd, is de informatie omtrent gaafheid en conservering per mogelijke vindplaats zeer beperkt. Vermoedelijk zijn de gaafheid en conservering van de archeologische resten in de niet ontgronde gebieden goed.

Wel dient bij het onderzoek rekening te worden gehouden met rivierinteractie welke effect op de conservering van archeologische resten kan hebben gehad doordat resten dan weer wel, dan weer niet waren afgedekt. Dit kan ontkalking, ontwatering, bodemvorming (humus/ijzerinspoeling), etc als gevolg hebben gehad waardoor archeologische resten niet goed geconserveerd zijn.

HOOFDSTUK 5 DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING

5.1 Doelstelling

Het doel van het onderzoek is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het verkennende vooronderzoek. Dit gebeurt door middel van het

systematisch onderzoeken van het onderzoeksgebied op de aanwezigheid van vondsten en/of sporen (karteren van het onderzoeksgebied conform de KNA 4.1). Om vervolgens een goed afgewogen beslissing (selectiebesluit) door het bevoegd gezag mogelijk te maken, dient het onderzoek zich eveneens te richten op de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van aanwezige archeologische grondsporen en resten (waarderen van het onderzoeksgebied conform de KNA 4.1).

Archeologische begeleiding

Het doel van de begeleiding is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal en de vermoedelijk relevante waargenomen vondsten en sporen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor de kennisvorming over het verleden. Hiertoe dienen, binnen de grenzen van de verstoring, tijdens de grondwerkzaamheden waargenomen, vondsten en grondsporen gedocumenteerd te worden en, indien van toepassing, geborgen. Een ander doel is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde verwachting voor deze deellocaties. Een essentiële meerwaarde van een archeologische begeleiding is dat tijdens de uitvoering archeologische waarden waargenomen en gedocumenteerd worden conform protocol opgraven. Hiermee wordt toezicht gehouden op de KNA conforme uitvoering van de archeologische begeleiding.

5.2 Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders

Het onderzoek is gericht op het karteren en waarderen van vindplaatsen. De doelstelling van het onderzoek is in deze fase nog niet gericht op een specifiek onderzoekskaders, zoals opgesteld in de NOaA. Het is daarom nog niet bekend welke onderzoeksthema's uit de NOAA relevant zullen zijn bij eventueel vervolgonderzoek.

Op basis van de gespecificeerde archeologische verwachting heeft het onderzoek een relatie met de NOAA onderzoeksthema's zoals opgesteld in hoofdstuk 2 *"De dynamiek van het Nederlands landschap"*, hoofdstuk 5 *"Sociale en economische differentiatie"*, hoofdstuk 9 *"Dodenbestel en grafmonumenten"*, hoofdstuk 11 *"Overgang laat-paleolithicum - vroeg-mesolithicum"*, hoofdstuk 12 *"Neolithisatie proces"*, hoofdstuk 13 *"De verankering van het boerenbestaan"*, hoofdstuk 16 *"Overgang Romeinse tijd naar Vroege Middeleeuwen"*, hoofdstuk 20 *"De relatie stad - platteland"*, hoofdstuk 21 *"De dynamiek van het landgebruik"*, hoofdstuk 22 *"Mens - materiële cultuurrelaties"* en hoofdstuk 23 *"Netwerken en infrastructuur"*. De vragen die bij deze hoofdstukken in de NOaA staan dienen bij de uitwerking meegenomen te worden.

De Provincie Limburg heeft de archeologische kennisstand, kennislacunes en kenniswinst laten onderzoeken op basis van onderzoeksrapporten vervaardigd tussen 2007 en 2013. In 2007 was reeds een kennisstand opgemaakt op basis van onderzoeken uitgevoerd tussen 1995 en 2006. Om de in de onderzoeken opgedane archeologische kennis te synthetiseren zijn in 2017 drie rapporten gepubliceerd die samen een actueel overzicht geven van de kennis per periode, per thema en per landschap. De synthesesrapporten

(<https://www.limburg.nl/onderwerpen/cultuur/erfgoed/archeologie-0/archeologie/>) beslaan de Vroege prehistorie, Late prehistorie en Romeinse tijd. Het rapport over de Middeleeuwen/Nieuwe Tijd volgt op een later moment. De komende jaren wensen provincie en gemeenten, samenwerkend in het Beleidsplatform Erfgoed Limburg, te werken aan het actueel houden van de opgedane kennis. In dat kader volgen onderstaande onderzoeksvragen:

- Heeft het onderhavige onderzoek een bijdrage geleverd aan de kennisstand archeologie zoals weergegeven in de provinciale synthese uit 2017?
- Welke nieuwe inzichten heeft het onderzoek in dat opzicht opgeleverd en op welk vlak (periode, gebied, thema)?

De antwoorden dienen in een aparte paragraaf in de synthese te worden toegelicht.

5.3 Vraagstelling

Het onderzoek is erop gericht om antwoord te geven op de volgende vragen:

- Wat is van de bekende, en mogelijk nog onbekende, behoudens waardige archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied de verspreiding, diepteligging en begrenzing.
- Hoe dient met deze vindplaatsen te worden omgegaan (behoud in situ of ex situ)
- Wat zijn per behoudenswaardige vindplaats de (numerieke) kenmerken?

Bij het onderzoek en het beantwoorden van de onderzoeksvragen wordt rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Alle archeologische perioden worden gelijkwaardig behandeld.
- De vragen worden beantwoord voor zover dat mogelijk is met de gekozen onderzoeksinspanning. Het kan daardoor zijn dat niet alle vragen uitputtend beantwoord kunnen worden. Toch is het van belang om deze vragen wel in het PvE op te nemen, omdat anders wellicht informatie verloren gaat.

5.4 Onderzoeksvragen

De vraagstelling moet worden beantwoord aan de hand van de volgende onderzoeksvragen. De vragen dienen waar mogelijk per vindplaats te worden beantwoord.

Landschap

1. Wat is de bodem- en geologische opbouw (lithogenese) en daarmee ontstaanswijze van het onderzoeksgebied?
2. Welke lithogenetische eenheden kunnen worden onderscheiden? En wat zijn daarvan de lithologische kenmerken en sedimentaire structuren?
3. Hoe kenmerkt zich de bodemkundige ontwikkeling van de verschillende lithogenetische eenheden?
4. Waar is sprake van verbruining en wat zijn hiervan de kenmerken? Wat is hiervan de invloed op de archeologische resten en op de vervolgstategie?
5. Welke delen van het gebied zijn op welke wijze verstoord of afgegraven en tot op welke diepte? Wat is hiervan de invloed op de gaafheid van archeologische resten?

Archeologische verwachting Maasdal

6. Kan de toegepaste onderzoeksmethode worden verbeterd, en zo ja, op welke wijze?
7. Sluiten de onderzoeksresultaten aan bij het kaartbeeld van de Geomorfogenetische Kaart van het Maasdal (GKM)? Zo nee, waar wijkt het kaartbeeld af en wat is hier de oorzaak van?
8. Sluiten de onderzoeksresultaten aan bij het kaartbeeld van de Archeologische Verwachtingskaart van het Maasdal (AVM)? Zo nee, waar wijkt het kaartbeeld af en wat is hier de oorzaak van?
9. In hoeverre onderschrijven de resultaten de vijf aanvullende criteria (locatiekeuzefactoren) en hun operationalisering zoals beschreven in Isarin *et al.*? Zo nee, waarom niet? Is verfijning mogelijk en zo ja, hoe dan?
10. Zijn er andere locatiefactoren mogelijk of zelfs noodzakelijk om het AVM verwachtingsmodel te verbeteren en zo ja, welke? Op welke wijze zouden deze criteria geoperationaliseerd kunnen worden?

Archeologie

11. Is er sprake van één of meer vindplaatsen in het onderzoeksgebied? Zo nee, verklaar de afwezigheid.
12. Wat zijn de aard en ouderdom van de archeologische sporen en resten?
13. Wat is de verspreiding en conservering van de verschillende materiaalcategorieën en grondsporen?
14. Welke complextypen kunnen worden onderscheiden?
15. Wat zijn de locatie, de exacte omvang, aard en fysieke kwaliteit van de vindplaatsen?
16. Wat zijn de diepteligging, stratigrafie en de ruimtelijke gaafheid van de vindplaatsen?
17. Zijn er meerdere sporenniveaus aanwezig, met andere woorden zijn er meerdere fasen op verschillende dieptes? Zo ja, op welke diepte bevinden zich deze niveaus?
18. Wat zijn de conservering en gaafheid van de archeologische resten, gelet op het voormalig grondgebruik, natuurlijke processen van erosie en verspoeling en de aard van de ondergrond?
19. Wat is per vindplaats de lithogenese en daarmee de ontstaanswijze van de locatie? Wat is de relatie tussen de vindplaats en de geomorfogenese?
20. Welke (delen van) vindplaatsen zijn behoudenswaardig en op grond van welke argumenten en scores?
21. Komt dit overeen met de gespecificeerde archeologische verwachting uit het verkennend booronderzoek?
22. Is er een fasering aan te brengen in de archeologische sporen?
23. Is het de verwachting dat buiten het onderzoeksgebied nog resten van vindplaatsen aanwezig zijn?
24. Welke factoren, anders dan versterking ten gevolge van antropogene of natuurlijke processen, kunnen als verklaring voor de afwezigheid van archeologische resten worden gegeven?

Indien vuursteenconcentraties worden aangetroffen:

25. Wat is de dichtheid en ruimtelijke verspreiding van de vuursteenconcentratie(s), zowel in horizontale als verticale zin?
26. Wat is de datering en eventuele fasering van de vindplaats(en)?
27. Wat is de interpretatie van de vuursteenvindplaats(en)?
28. Wat is kwaliteit (gaafheid en conservering) van de vindplaats(en)? Wat zijn de aanwijzingen hiervoor?
29. Welke archeologische organische en/of paleo-ecologische resten zijn aanwezig of kunnen eventueel worden verwacht?
30. Welke relatie(s) bestaat er tussen het voorkomen van archeologische resten en landschappelijke kenmerken (reliëf, aan- of afwezigheid gradiëntzones, intactheid bodemprofiel)?

Per proefsleuf, vak en laag dient te worden beantwoord:

31. Wat is het aantal en het gewicht het vuursteen?
32. Wat is het aantal werktuigen en welke diagnostische werktuigen/artefacten zijn aanwezig?
33. Is er houtskool of andere artefacten aanwezig in de concentratie? Zo ja, welke?

HOOFDSTUK 6 METHODEN EN TECHNIEKEN

Methoden en technieken

Tijdens de werkzaamheden voor de verbetering van het dijklichaam zijn er drie verschillende onderzoeken mogelijk.

- 1) uitgesteld vooronderzoek,
- 2) intensieve begeleiding
- 3) vondstmelding c.q. extensieve begeleiding

In dit hoofdstuk wordt een werkprotocol gegeven voor het uitgestelde vooronderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek en het proefsleuvenonderzoek. Ook wordt er een werkprotocol gegeven voor de archeologische begeleiding die bestaat uit een intensieve archeologische begeleiding of een extensieve archeologisch begeleiding.

6.1 Carterend booronderzoek

Het karterend booronderzoek dient te worden uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (hierna te noemen: KNA 4.1) / Stichting Infrastructuur Kwaliteitsboring Bodembeheer (SIKB).

De volgende protocollen van de KNA 4.1 zijn op het onderzoek van toepassing:

- Protocol 4001 – Programma van Eisen (PS06 – Richtlijnen voor (de)selectie vondsten)
- Protocol 4003 – Inventariserend Veldonderzoek
- Protocol 4006 – Specialistisch Onderzoek;
- Protocol 4010 – Depotbeheer

Daarnaast zijn op dit onderzoek van toepassing de volgende standaarden, kennisdocumenten, leidraden en richtlijnen:

- KNA Landbodems Bijlagen I t/m VII
- OS17 'Gestandaardiseerd beschrijven' (Pakbon)
- KNA-Leidraad Veldhandleiding Archeologie
- KNA-leidraad Archeologische Standaard Boorbeschrijvingen (ABS)
- KNA-leidraad IVO karterend Booronderzoek
- Optimale strategieën voor het opsporen van Steentijdvindplaatsen met behulp van booronderzoek. Een statistisch perspectief

Specifiek

Binnen het plangebied wordt een karterend booronderzoek uitgevoerd op locaties waar bij het verkennend booronderzoek van RAAP (Ruijters, 2018) de Pleistocene en Vroeg-Holocene afzettingen dagzomen of vlak onder het maaiveld zitten. Op deze locaties worden vuursteenvindplaatsen in de top van alle interstadiale en vroeg-holocene oeverafzettingen en in de top van het rivierduinzand verwacht. Het karterend booronderzoek dient om een indruk te krijgen van de Laat-paleolithische en Mesolithische potentie van het gebied te krijgen. Er wordt uitgegaan van 86 karterende boringen. Indien er archeologische indicatoren zoals vuursteen, houtskool of verkoolde hazelnootdoppen, worden aangetroffen, worden aanvullende boringen gezet. In de geel gemarkeerde zones op Figuur 3 en Figuur 4 is te zien in welke gebieden karterend booronderzoek plaats moet vinden en waar de karterende boringen geplaatst moeten worden.

In de zones waar een geheel nieuwe dijk wordt gerealiseerd (het Spick) wordt een dubbele boorraai met een afstand van 16 meter tussen de boringen genomen. In de zones waar langs de huidige dijk graafwerkzaamheden voor kleiinkassing gaan plaatsvinden volstaat 1 boorraai (zie Figuur 3 en Figuur

4). De boringen worden met een Edelmanboor 12 cm in de zone waar de kleiinkassing van de nieuwe dijk wordt aangebracht gezet. Doel van deze boringen is een betere specificering van het lokale microreliëf te verkrijgen en zo de hoge potentie van het landschap voor vuursteen vindplaatsen vaststellen. Omdat er ook gekarteerd wordt naar de aanwezigheid van archeologische indicatoren, is het uitgangspunt bij uitvoering dat de zandige lagen gezeefd worden (sedimenten lichter of gelijk aan Zs2) met een zeef met een maaswijdte van 3 mm. Indien zeven niet mogelijk is wordt de boorkern gesneden/gebrokkeld. Er dient gecontroleerd te worden op het voorkomen van archeologische indicatoren zoals aardewerk, vuursteen, natuursteen, leem, metaal, verkoolde hazelnootdoppen en verbrand bot. Bij het aantreffen van vuursteen wordt het grid verdicht naar 1 boring om de 8 meter. Bij een sterke aanname van de aanwezigheid van een steentijdvindplaats wordt het grid nog eens met 4 boringen op een afstand van 4 meter rondom de boring waar vuursteen is gevonden om de eventueel aanwezige steentijdvindplaats beter de kunnen karteren en te begrenzen. Verwacht wordt dat voor deze verdichting nogmaals 50 boringen nodig zijn.

Indien er sprake is van een mogelijke steentijdvindplaats wordt de opdrachtgever gecontacteerd waarna overleg met de opdrachtgever, veldarcheoloog en het Bevoegd Gezag plaatsvindt over de te hanteren vervolgstategie.

De boringen worden doorgezet tot in de C-horizont van het jonge Dryasterras (ca. 2 m –Mv). Indien er sprake is van een Holocene Kronkelwaard dient er geboord te worden tot 1 m in het vaste zand. Dit uiteraard indien materiaal en grondwater dit toestaan. Op de Pleistocene terrassen volstaat primair een diepte van 25 cm in het vaste zand. Indien er aanwijzingen zijn voor duinen op terras(resten) dient getracht te worden het onderliggende fluviatiele terrasniveau te bereiken.

De X- en Y- waarde van de boorlocaties wordt met een nauwkeurigheid van maximaal 3 centimeter bepaald. De NAP waarde kan bepaald worden aan de hand van het AHN. De uitwerking van de boringen dient conform de richtlijnen van het Fysisch geografisch onderzoek in paragraaf 6.6 plaats te vinden.

Figuur 3. Boorpuntenkaart voor het karterend booronderzoek.

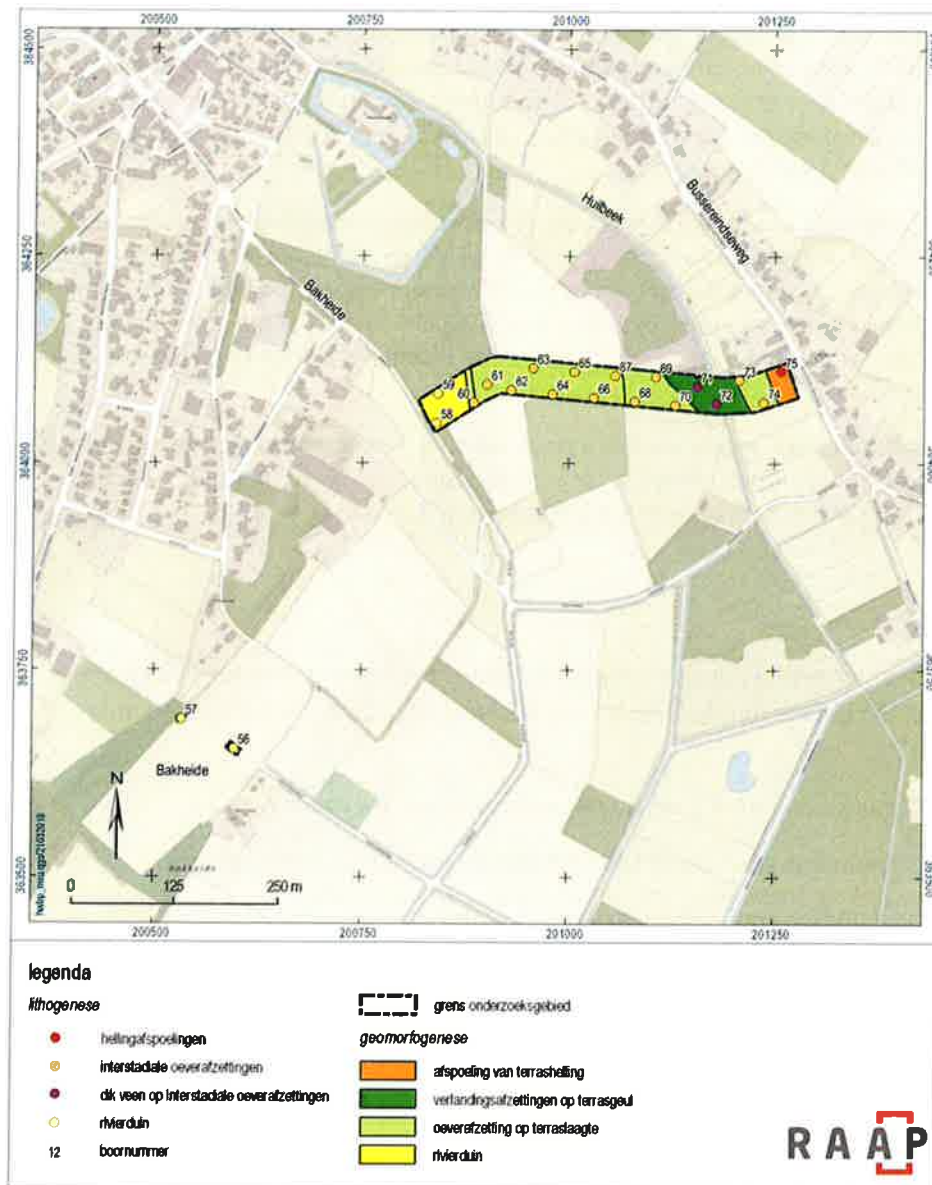

Figuur 4. Boorpuntenkaart met karterende boringen.

Vindplaatsen naast een natte context

Er is met het Bevoegd Gezag en de opdrachtgever overeengekomen dat alleen in natte zones/ geulen inventariserend veldonderzoek wordt uitgevoerd wanneer er op het droge (aanwijzingen voor), direct nabij de natte zones waardevolle vindplaatsen zijn aangetroffen. In het geval van een vindplaats naast een natte zone/ geul wordt in overleg met het Bevoegd Gezag (Provincie Limburg) besloten of deze natte zones nog onderzocht worden³. Deze nattere overgangszones worden met name bij de Huilbeek en de Bussereindseweg verwacht (zie Figuur 5).

Indien zo wordt een verkennend booronderzoek met een edelmanboor van 12 cm of een guts uitgevoerd om de intacte lagen op te zoeken en worden proefputten aangelegd om de lagen te indiceren. Het doel van dit onderzoek is om een beter gespecificeerd inzicht in de paleo-ecologische situatie van het plangebied te krijgen.

³ Afgesproken tijdens het overleg op 9 april 2019

Figuur 5. Zone met een kans op een nattere overgangszone

Proefputten

Er wordt gewerkt met proefputten van 2 x 2 meter teneinde de sedimentaire en bodemkundige kenmerken van het substraat *in optima forma* te kunnen bestuderen en documenteren. Met betrekking tot de strategie voor dit type onderzoek zijn geen KNA richtlijnen opgesteld. Aangezien het onderzoek niet primair tot doel heeft om vindplaatsen te waarderen en begrenzen is een vindplaatsstatistische benadering niet noodzakelijk. Uitgangspunt van het proefputten onderzoek is primair verificatie van de boorresultaten. Een tweede doel is het vaststellen van de (eventuele) relatie tussen archeologische indicatoren en clusters van oppervlaktevondsten en de al dan niet bijbehorende bron (vindplaats) in het substraat.

6.1.1 Uitwerking karterend onderzoek en mogelijke doorstart naar proefsleuven

Op basis van het booronderzoek wordt door opdrachtnemer een concept resultatenkaart gemaakt door de aangetroffen indicatoren en vondsten als mogelijke vindplaatsen te plotten op een geomorfogenetische kaart van het plangebied. Uit deze concept kaart moet blijken in welke boringen welke indicatoren zijn aangetroffen. Op grond van deze kaart doet opdrachtnemer een onderbouwd voorstel over aan te leggen proefsleuven.

Wanneer er bij het karterend booronderzoek sprake is van een of meerdere steentijdvindplaatsen wordt op basis van de resultatenkaart in overleg met de veldarcheoloog, de opdrachtgever en het Bevoegd Gezag besloten of een doorstart naar proefsleuvenonderzoek wordt gemaakt of dat planaanpassing mogelijk is om de steentijdvindplaats *in situ* te behouden. Wanneer een doorstart naar proefsleuvenonderzoek wordt gemaakt, dient conform de richtlijnen in 6.2 (vuursteenvindplaats) gewerkt te worden.

Indien er geen indicatoren voor steentijdvindplaatsen worden gevonden, wordt doorgestart naar proefsleuvenonderzoek om eventuele vindplaatsen uit latere perioden op te sporen en te waarderen. Dit onderzoek dient conform de richtlijnen in 6.2 uitgevoerd te worden.

6.2 Proefsleuvenonderzoek

Het proefsleuvenonderzoek dient te worden uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (hierna te noemen: KNA 4.1) / Stichting Infrastructuur Kwaliteitsboring Bodembeheer (SIKB).

De volgende protocollen van de KNA 4.1 zijn op het onderzoek van toepassing:

- Protocol 4001 – Programma van Eisen (PS06 – Richtlijnen voor (de)selectie vondsten)
- Protocol 4003 – Inventariserend Veldonderzoek
- Protocol 4004 – Opgraven
- Protocol 4006 – Specialistisch Onderzoek
- Protocol 4010 – Depotbeheer

Daarnaast zijn op dit onderzoek van toepassing de volgende standaarden, kennisdocumenten, leidraden en richtlijnen:

- KNA Landbodems Bijlagen I t/m VII

- OS17 'Gestandaardiseerd beschrijven' (Pakbon)
- KNA-Leidraad Veldhandleiding Archeologie
- KNA-leidraad Proefsleuvenonderzoek
- KNA Leidraad Archeozoölogie versie 1.01
- KNA-Leidraad Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal

6.2.1 Specifiek

Vlakaanleg

- Er worden foto's gemaakt van de algemene situatie, waaronder het terrein en de omgeving bij aanvang van het werk. Ten behoeve van publicatie of expositie worden ook actie- of illustratieve foto's gemaakt.
- Bij de aanleg van het sporenveld is altijd de Senior KNA Archeoloog ter plekke in het veld aanwezig. De Senior KNA Archeoloog bepaalt hierbij de juiste aanlegdiepte.
- Er worden per proefsleuf twee profielkolommen gemaakt met een breedte van minimaal 2 m per proefsleuf. Indien er sporen tot in het profiel doorlopen worden die incl. het putprofiel gecoupeerd en gedocumenteerd.
- Profielen/kolomopnames worden gefotografeerd en indien relevant getekend (schaal 1:20).
- Het gebruikte meetsysteem wordt gekoppeld aan het landelijke coördinatenstelsel (in RD).
- Van elk vlak en de profielen worden om de vijf meter een NAP-waarden vastgelegd door middel van een waterpas en/of RTS (Robotic Total Station). Ook wordt van een kant van de put de hoogte van het maaiveld opgemeten.
- Op de locaties waar twee vlakken worden aangelegd, wordt tot onder de bouwvoor verdiept (vlak 1) en vervolgens verdiept tot in de top van de oeverafzettingen (vlak 2)⁴.
- Indien tijdens de uitvoer van het proefsleuvenonderzoek de verstoringsdiepte bekend is, is dit ook de maximale diepte van het proefsleuvenonderzoek. Indien de oeverafzettingen hoger liggen dan de verstoringsdiepte of indien er nog geen verstoringsdiepte bekend is, dient er tot 30 cm onder deze afzettingen ontgraven te worden voor zover de praktische omstandigheden dit toelaten (grondwater).
- Vanaf de top van de bodemlaag direct onder de bouwvoor, wordt schaafsgewijs een vlak aangelegd. Als er op dit niveau geen sporen aanwezig zijn wordt laagsgewijs verder gegraven tot in de top van de C-horizont van de rivierduinafzettingen of van de Pleistocene en Vroeg Holocene oever- of komafzettingen om er zeker van te zijn dat er geen sporen aanwezig zijn. Bij het aantreffen van vuursteen kan daar een beter beeld van worden verkregen door in de proefsleuf aanvullende boringen te plaatsen en eventueel zeefvakken uit te zetten.
- De vlakken worden geïnspecteerd op archeologische sporen. Indien de kans aanwezig is dat bij het verdiepen tot het archeologische vlak dergelijke sporen dreigen te verdwijnen, dan worden de sporen al op hoger niveau gedocumenteerd en afgewerkt in vlak en profiel.
- De vlakken worden visueel en met een metaaldetector (geen discriminatie op Ferro) afgezocht op vondsten. Metaalvondsten worden als puntlocatie (x,y,z) ingemeten. Met name bij het aantreffen van cultuurlagen wordt extra tijd en aandacht besteed aan de aanwezigheid van

⁴ Afhankelijk van de aard van de resten kunnen deze helemaal in de top van de oeverafzettingen zitten (vuursteenvindplaats, vondstconcentratie, begravingen e.d.) of een klein stukje (15 à 20 cm of nog meer) in de oeverafzettingen, op het niveau waarop grondsporen kunnen worden gelezen.

vondstmateriaal. Als de aard of dichtheid van de vondsten daar aanleiding toe geven kan besloten worden om vakken te zeven.

- In verband met de verwachting van vondsten uit de meerdere perioden zullen de bouwvoor en de stort worden afgezocht met een metaaldetector.
- Alle vondsten worden stratigrafisch (dat wil zeggen behorend tot een spoor) verzameld per aangelegd vlak.
- Indien de Pleistocene en Vroeg Holocene (oever)afzettingen of rivierduinen relatief dicht onder het maaiveld aanwezig is dient men bijzonder alert te zijn op kwetsbare en moeilijk te onderscheiden losse(vroeg-) prehistorische vondsten, zoals vuurstenen voorwerpen en aardewerk. Deze artefacten worden individueel als puntvondst ingemeten. Bij concentraties (minimaal 5 fragmenten prehistorisch aardewerk of vuurstenen artefacten per m²) wordt in overleg met het bevoegd gezag en opdrachtgever een vervolgstategie bepaald (eventueel zeven).
- Indien de begrenzing van sporen niet direct duidelijk is, wordt het vlak handmatig geschaafd.
- Vondsten in de bouwvoor worden in vakken van 4 x 4 m verzameld. Vondsten in de B-horizont en C-horizont worden eveneens in vakken van 4 x 4 m verzameld. De vondsten mogen ook als puntlocatie worden verzameld (verwijzing op de documentatietekening).
- Bijzondere vondsten zoals vuursteen en metalen voorwerpen dienen als puntlocatie ingemeten te worden (x-, y-, z-waarden).
- Bij het aantreffen van muurwerk blijft minimaal 1 profiel dam haaks op de muur staan, zodanig dat de muur in verband met de bovengrond gedocumenteerd kan worden.
- Bij het aantreffen van uitzonderlijke sporen, waarvoor meer tijd nodig is om ze te documenteren (zoals begravingen en waterputten), wordt de opdrachtgever ingelicht en moeten in overleg met de bevoegde overheid nadere instructies worden bepaald.
- De werkputten worden zo aangelegd dat de veiligheid van alle in het veld aanwezige werknemers niet in het geding komt.

Vlakdocumentatie

- In principe wordt één vlak op elk spoorniveau getekend en beschreven, tenzij zich op een hoger niveau al archeologische sporen aftekenen. Indien ten tijde van uitvoering de verstoringdiepte bekend is, wordt het vlak ca. 30cm onder de ter plaatse geplande verstoringdiepte aangelegd. Bij een complexe stratigrafie of indien zich sporen op verschillende niveaus bevinden, worden meerdere vlakken aangelegd⁵.
- De opgravingsvlakken worden gefotografeerd, sporen worden ingekrast, het vlak wordt beschreven en opgetekend.
- Van de vlakken worden foto's gemaakt in secties. Bij structuren en vondstconcentraties worden op de vondstlocatie detailfoto's gemaakt.
- Alle sporen, verstoringen en natuurlijke bodemverkleuringen ingemeten met behulp van een GPS of een RTS en beschreven in een database. Indien vlaktekeningen analoog worden vervaardigd, gebeurt dit op schaal 1:50. Eventueel muurwerk wordt op schaal 1:20 getekend.
- NAP-waarden worden gemeten op alle relevante vlakken in één raai in het midden van de sleuf met intervallen van 5 meter, alsook om de 5 meter van het maaiveld langs de lange zijde van een proefsleuf waar ook de profielen worden beschreven.
- Ten behoeve van het houden van overzicht worden de veldtekeningen van de sleuven (indien handmatig getekend) zo spoedig mogelijk gevectoriseerd.

⁵ In ieder geval op de locaties waar dit op basis van het verkennend booronderzoek is geadviseerd, dan wel waar dit noodzakelijk blijkt op basis van de betreffende profielput.

- Het vondstmateriaal wordt per spoorvulling en zo mogelijk per laag verzameld. Het vondstmateriaal dat niet aan antropogene sporen kan worden gekoppeld, wordt per stratigrafische eenheid in vierkante vakken van 4 x 4 verzameld.
- Fragiele en/of belangwekkende vondsten (bijv. artefacten van organisch materiaal of zeldzame/complete artefacten) dienen op de plaats van aantreffen gefotografeerd te worden en direct te worden geborgen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de KNA-Leidraad Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal. Indien noodzakelijk wordt (na overleg met de bevoegde overheden) een specialist geraadpleegd.
- Ter illustratie van de rapportage worden foto's gemaakt van de algemene situatie tijdens het onderzoek (sfeerfoto's).

6.2.2 Strategie

In algemene zin wordt gewerkt volgens KNA 4.1 (deelproces 2, specificaties OS 02 t/m OS 11, volgens de KNA-Leidraad Opgraven, volgens de KNA-leidraad Proefsleuvenonderzoek, volgens de KNA-leidraad archeologisch onderzoek van beekdalen in Pleistoceen Nederland en volgens de KNA-Leidraad Veldhandleiding Archeologie 2002.

Proefsleuvenonderzoek

Er zijn nog 25 proefsleuven voorzien, waarvan 5 sleuven met een verwachting op Middeleeuwen en Nieuwe Tijd (die zonder eerder karterend booronderzoek geplaatst kunnen worden). De locaties van de proefsleuven zijn weergegeven op Figuur 6, Figuur 7 en Figuur 8. Hierop is het onderscheid tussen proefsleuven en karterend booronderzoek/proefsleuven. De locaties en omvang van de proefsleuven is bepaald op basis van het ruimtebeslag zoals vastgesteld op 11 april 2019 en de mogelijkheden die de huidige inrichting van het plangebied biedt voor de uitvoering van het onderzoek.

Proefsleuven

In Ouddorp zijn 3 proefsleuven gepland waarvan er 2 op de boomgaard tegenover de molen de grauwe beer liggen en 1 achter de dijk bij de Loswalweg ligt. Twee van deze proefsleuven hebben een oppervlakte van 25 x 4 meter (100m²) en een van deze proefsleuven heeft een oppervlakte van 10 x 4 meter (40m²). De twee andere proefsleuven uit deze fase liggen bij Rijkkel en hebben een oppervlakte van 10 x 4 meter (40m²). Het totale oppervlak van deze proefsleuven is 320m².

Proefsleuven i.c.m. karterend booronderzoek

Er liggen 20 proefsleuven in een zone met een verwachting op steentijdvindplaatsen en mogelijk Middeleeuwen en Nieuwe Tijd vindplaatsen. Alvorens het plaatsen van deze proefsleuven dient karterend booronderzoek te worden uitgevoerd. Dit zijn de proefsleuven die in het roze gebied op onderstaande kaarten zijn aangegeven. Deze proefsleuven hebben een oppervlakte van 25 x 4 meter (100m²). Het totale oppervlak van deze proefsleuven komt neer op 2000m². Afhankelijk van de uitkomst van het karterend booronderzoek kan dit nog worden aangepast.

Daar waar een jong overstromingsdek aanwezig is en een archeologisch niveau daaronder aanwezig is (rivierduinzand, oeverafzettingen e.e.), dienen afhankelijk van de diepte van de ingreep, twee archeologische vlakken aangelegd te worden: één onder de bouwvoor (in het jonge dek) en één vlak onder het jonge dek, ergens in de top van het diepste archeologische niveau. Waar het jonge dek ontbreekt kan worden volstaan met één archeologisch vlak onder de bouwvoor in de top van de oeverafzettingen. Afhankelijk van de aard van de resten (vuursteenvindplaats, vondstconcentratie,

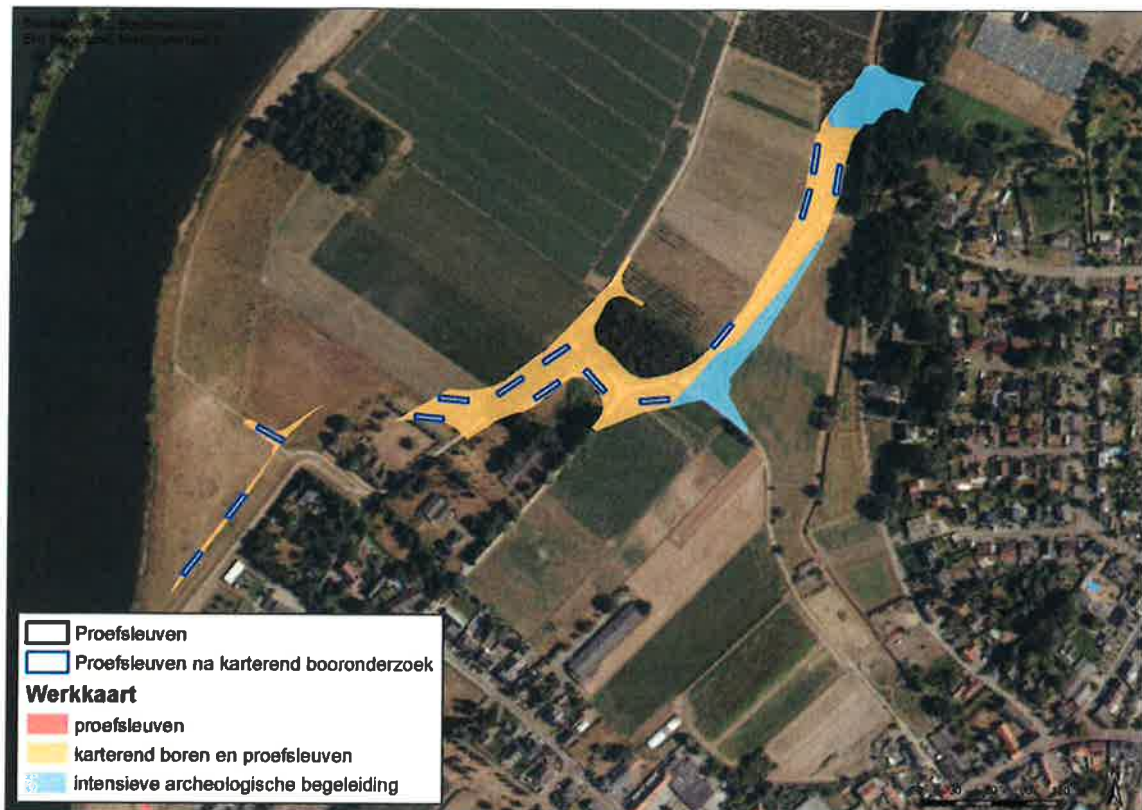
begravingen e.d.) worden deze helemaal in de top van de oeverafzettingen of een klein stukje (15 à 20 cm of nog meer) in de oeverafzettingen gevonden. Dit is het niveau waarop grondsporen kunnen worden gelezen. In het geval van een tweede vlak, gelden onderstaande richtlijnen voor de aanleg en documentatie voor beide vlakken.

Figuur 6. Locaties proefsleuven fase 1 (rood) en fase 2 (geel) binnen het plangebied.

Figuur 7. De twee fase 1 proefsleuven in het zuiden van het plangebied.

Figuur 8. Proefsleuven fase 2 in het noorden van het plangebied.

Vuursteenvindplaatsen⁶

Binnen het plangebied bestaat de kans op het aantreffen van vuursteen vindplaatsen. Deze vindplaatsen kunnen volledig intact aanwezig zijn en worden in de top van het rivierduinzand of de oeverafzettingen verwacht. Vooral de relatief hooggelegen rivierduinen hebben vermoedelijk een grote aantrekkingskracht gehad op jager-verzamelaars. Bij het aantreffen van deze vindplaatsen wordt met de opdrachtgever en het bevoegd gezag overlegd of dit verder wordt onderzocht.

Bij het bepalen van het vervolgonderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen vindplaatsen in gebieden waar al karterend onderzoek heeft plaatsgevonden en vindplaatsen in gebieden die nog niet eerder karterend geboord zijn.

- Op locaties waar geen karterend booronderzoek wordt uitgevoerd, maar bij het proefsleuvenonderzoek wel een vuursteenvindplaats is aangetroffen, wordt een karterend booronderzoek ingezet om de vindplaats te begrenzen.
- Bij vuursteenvindplaatsen in de gebieden die voor de aanleg van de proefsleuven al gekarteerd geboord zijn, wordt in overleg met de opdrachtgever en het bevoegd gezag doorgestart naar proefsleuvenonderzoek conform onderstaande strategie.

De vuursteenvindplaats wordt vervolgens middels zeefvakken en conform onderstaande strategie onderzocht en gedocumenteerd. Indien wenselijk kan het zeefvakken onderzoek gecombineerd worden met een waarderend booronderzoek om op een snelle manier meer inzicht in de aard en omvang van de vindplaats te krijgen. Dit zal in overleg met BG en OG worden uitgevoerd.

Om een inschatting van het aantal zeefvakken te maken wordt van het volgende uitgegaan:

- Een vuursteenvindplaats bedekt 50% van het vlak in de proefsleuf.
- Als steekproef wordt 10% onderzocht.

Dit betekent dat in de proefsleuven met een hoge verwachting op steentijd, met een oppervlakte van 100m², 5 zeefvakken worden aangelegd (10% van 50m²). Daarnaast wordt er vanuit gegaan dat:

- In 50% van de 20 proefsleuven wordt een vuursteenvindplaats aangetroffen en worden zeefvakken aangelegd.

Dit komt neer op 10 proefsleuven waarin zeefvakken wordt aangelegd. In totaal worden er 50 zeefvakken met 1 vlak aangelegd⁷.

- De zeefvakken worden uitgezet en hebben een omvang van 50 cm x 50 cm.
- In elke put worden twee raaien (2 m uit elkaar en 0,5 m uit de langste putwand) van zeefvakken uitgezet. De zeefvakken dienen in een verspringend grid over de vindplaats te worden aangelegd. In elke raai wordt om de 2 m een zeefvak uitgezet en aangelegd. Hiermee ontstaat een verspringend driehoeksgrid van zeefvakken.
- In eerste instantie wordt per zeefvak één laag van 5 cm verzameld en gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm. Het zeven en bestuderen van de vondsten uit het zeefresidu wordt

⁶ Indien tijdens het veldwerk blijkt dat onderstaande strategie niet geschikt is voor de betreffende vindplaats wordt in overleg met de opdrachtgever en het bevoegd gezag bekeken of een alternatieve werkwijze zal worden toegepast.

⁷ Indien de vuursteenvindplaats kleiner is dan de ingeschatte oppervlakte wordt ter plaatse bekeken of het voorgestelde aantal zeefvakken volstaat of te veel is. Indien mogelijk kan van bovengenoemd aantal afgeweken worden.

tegelijkertijd met het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Mochten in de eerste, bovenste laag geen vondsten aanwezig zijn dan kan, naar beoordeling van de archeoloog in het veld, een extra laag van 50 x 50 x 5 cm uitgegraven en gezeefd worden.

- Indien in de top van het dekzand per putsegment van 4 m meer dan 10 vondsten (enkel vuursteenartefacten en/of neolithisch aardewerk telt hiervoor mee) zijn aangetroffen, wordt een 2^e vlak aangelegd in de top van de C-horizont. Bij minder dan 10 vondsten wordt ervan uitgegaan dat er geen vuursteenvindplaats aanwezig is.

Indien in het putsegment van 4 m meer dan 10 vuursteenartefacten zijn aangetroffen, wordt niet verder verdiept in het betreffende segment. In deze gevallen wordt ervan uitgegaan dat een vuursteenvindplaats aanwezig is en verdiepen naar de C-horizont zal deze vindplaats dan verstoren en verwijderen. De vindplaats dient of ingepast te worden of opgegraven te worden.

6.3 Archeologische begeleiding

6.3.1 Algemeen

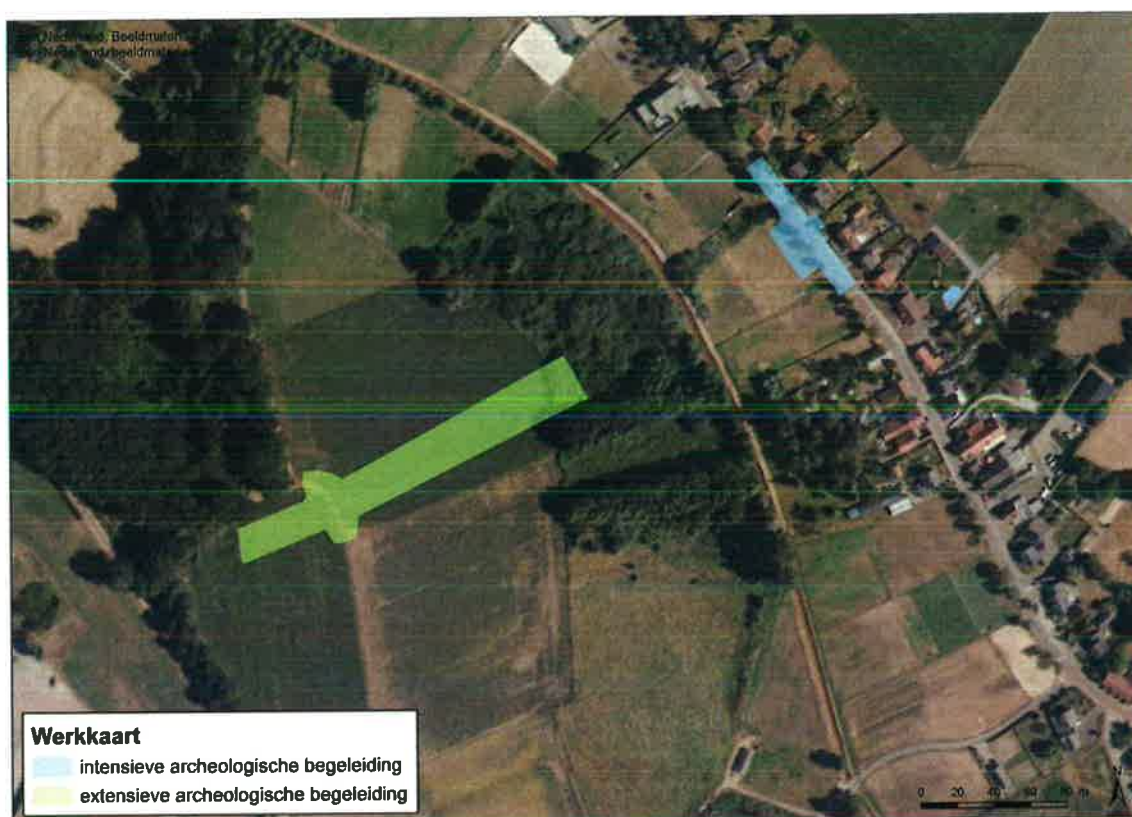
Het onderzoek dient te worden uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (hierna te noemen: KNA 4.1) / Stichting Infrastructuur Kwaliteitsboring Bodembeheer (SIKB). Het aangelegde vlak wordt op aanwijzing van de archeoloog met maximaal 5 tot 10 cm verdiept.

De volgende protocollen van de KNA 4.1 zijn op het onderzoek van toepassing:

- Protocol 4001 – Programma van Eisen (PS06 – Richtlijnen voor (de)selectie vondsten)
- Protocol 4004 – Opgraven
- Protocol 4010 – Depotbeheer

Daarnaast zijn op dit onderzoek van toepassing de volgende standaarden, kennisdocumenten, leidraden en richtlijnen:

- KNA Landbodems Bijlagen I t/m VII
- OS17 'Gestandaardiseerd beschrijven' (Pakbon)
- KNA-Leidraad Veldhandleiding Archeologie
- KNA Leidraad Archeozoölogie versie 1.01
- KNA-Leidraad Eerste Hulp bij Kwetsbaar Vondstmateriaal

Figuur 9. locaties extensieve en intensieve archeologische begeleiding Bakheide en Bussereindseweg.

Specifiek

Bij de archeologische begeleiding wordt onderscheid gemaakt tussen intensieve begeleiding (in blauw op Figuur 8 en Figuur 9) en extensieve archeologische begeleiding (in groen op Figuur 9).

Extensieve archeologische begeleiding

In de zones waar een extensieve archeologische begeleiding moet worden uitgevoerd, worden de graafwerkzaamheden niet continu door een senior KNA-archeoloog begeleid. Tijdens het werk is een senior KNA-archeoloog op afroep beschikbaar die bij het aantreffen van een toevallsvondst geïnformeerd wordt en ter plaatse komt beoordelen wat de waarde van de vondst is. Daarnaast komt de senior KNA-archeoloog minimaal 1 keer per week ter plaatse om het ontgraven vlak te inspecteren. Na afronding van de graafwerkzaamheden wordt door de senior KNA-archeoloog een inspectie gehouden om te zien of er tijdens het graafwerk nog sporen of vondsten onopgemerkt zijn gebleven. Omtrent de extensieve archeologische begeleiding gelden onderstaande richtlijnen en afspraken.

- Voor aanvang van de werkzaamheden vindt een toolboxmeeting plaats waarbij de werkmethode zoals in dit PvE en het werkprotocol beschreven toegelicht. Bij deze toolboxmeeting zijn de opdrachtgever, de uitvoerend archeoloog en/of directievoerder, kraanmachinist en civieltechnische uitvoerder aanwezig.
- Na het afronden van de civieltechnische werkzaamheden per werklocatie, wordt door de uitvoerder contact opgenomen met de senior KNA-archeoloog die de inspecties uitvoert. Deze senior KNA-archeoloog komt diezelfde dag of de ochtend erna langs om de werklocatie(s) te

inspecteren. Indien een mogelijk behoudenswaardige vindplaats wordt aangetroffen, wordt in overleg met OG en BG vervolgonderzoek gestart.

- Indien er tijdens het civieltechnische werk mogelijke archeologische resten aangetroffen worden, wordt direct contact met de senior KNA-archeoloog opgenomen. Deze zal binnen 24 uur ter plaatse komen. Tot deze tijd wordt het werk op deze locatie stilgelegd maar kan het op een andere locatie worden voortgezet.
- Indien de aantreffen vondst of sporen van archeologische waarden zijn, dient een doorstart naar opgraven gemaakt te worden en treedt de werkwijze opgenomen in paragraaf 6.2.1 en 6.3-6.11 dit PvE in werking.
- In overleg met de archeoloog wordt besloten of, waar en op wat voor manier de werkzaamheden vervolgd worden.
- Vondsten die geborgen worden dienen altijd bewaard te worden, totdat een persoon namens het Bevoegd Gezag of de directievoerende partij aanwezig is.
- De bevindingen tijdens de extensieve begeleiding worden in een dagrapport vastgelegd en later bij de rapportage van de intensieve begeleiding en/of opgraving gevoegd.
- Indien er geen vindplaatsen worden aangetroffen is het onderzoek na de veldinspectie afgerond.

Intensieve archeologische begeleiding

In de zones waar een intensieve archeologische begeleiding moet worden uitgevoerd is tijdens het graafwerk een senior KNA-archeoloog continu aanwezig. Archeologische vondsten en sporen worden direct beoordeelt door de veldarcheoloog. Tijdens het archeologisch onderzoek dienen de volgende werkzaamheden plaats te vinden:

- In de gebieden met een intensieve begeleiding is het civiele leidend in de zin dat het civiele werk en diens uitvoerder bepaalt waar en wanneer een zone ontgraven wordt. De archeologisch uitvoerder is leidend in de wijze van ontgraving (laagsgewijs en daar waar resten opgemerkt worden of vermoed met beleid en/of trager). De graafvlakken worden geïnspecteerd, waarbij gelet wordt op vuursteen, aardewerkscherven, voorwerpen van steen, metaal, organische resten en grondsporen. Er wordt tevens een inschatting gemaakt van de mogelijkheid tot het nemen van pollen- en OSL-monsters (tijdens evaluatie na het veldwerk wordt beslist welke monsters zullen worden uitgewerkt).
- Het vlak wordt daarnaast met behulp van een metaaldetector geïnspecteerd.
- Het vondstmateriaal wordt per sporeenheid verzameld, dan wel per 5x5 m vak.
- Alle sporen worden getekend, gefotografeerd en gedocumenteerd conform de KNA 4.1. Tevens worden alle sporen gecoupeerd en afgewerkt. Indien het omwille van de veiligheid of de maximale ontgravingsdiepte niet mogelijk is om bepaalde diepe sporen (zoals waterputten) volledig te couperen, dan dienen grondboringen te worden geplaatst om de diepgang te bepalen.
- Indien de aangetroffen sporen buiten de begrenzing van de geplande ingrepen doorlopen, wordt in overleg met de senior KNA-archeoloog, de opdrachtgever en het bevoegd gezag bepaald of het opgravingsvlak mag worden uitgebreid binnen de daarvoor beschikbare ruimte. Dit dient enkel te

geschieden indien deze uitbreiding noodzakelijk is voor een goede interpretatie van de aangetroffen sporen of voor het bergen en veiligstellen van resten in hun context als onderdeel van een structuur.

- Indien de aangetroffen vondst of sporen van archeologische waarden zijn, dient een doorstart naar opgraven gemaakt te worden en treedt de werkwijze opgenomen in paragraaf 6.2.1 en 6.3-6.11 dit PvE in werking.
- Bij alle werkzaamheden geldt bovendien dat deze altijd binnen de ARBO-regels, de regels van de DLP en conform de regels van VCA dienen te worden uitgevoerd.

6.4 Omgang kwetsbare vondsten en monsters

Conform OS11 en de KNA-Leidraad 'eerste hulp bij kwetsbaar vondstmateriaal'.

6.5 Structuren en grondsporen, scheepswrak of vliegtuig

Het onderzoek wordt uitgevoerd conform versie 4.1 van de KNA. Aanvullend op het bovenstaande gelden de onderstaande eisen:

- Na afloop van het onderzoek dient de uitvoerder zorg te dragen dat de putten 'droog' zijn alvorens de grond teruggestort wordt;
- In verband met het intact houden van eventueel nabij gelegen wegdekken en sloten dient voorkomen te worden dat de putwanden nabij deze wegdekken of sloten instorten of afkalven;
- Vrijkomende grond dient tenminste op 1 meter uit de putwand te worden gedeponereerd;
- Het 'tussenvlak' wordt geïnspecteerd met een metaaldetector en afgezocht op aanlegvondsten. Hierbij dient tevens aandacht te worden geschonken aan mogelijke vuursteenartefacten van soms klein formaat;
- Na inspectie van het tussenvlak en het verzamelen van vondsten wordt laagsgewijs verder verdiept tot op het niveau waarop sporen duidelijk leesbaar zijn. Conform KNA dient bij het aanleggen van de vlakken een senior KNA archeoloog of senior veldtechnicus aanwezig te zijn;
- Elk vlak wordt op spoorniveau getekend en beschreven. Het archeologisch leesbare vlak wordt waar nodig geschaafd, gefotografeerd, ingekrast, beschreven en getekend op schaal 1:50 (indien analoog wordt geregistreerd). NAP – waarden worden per sleuf zowel op de putranden als in de put zelf gemeten;
- Tijdens het veldwerk worden detailfoto's en overzichtsfoto's genomen van de werkzaamheden ter documentatie en voor publicatiedoeleinden. Bovendien dient van iedere proefsleuf minimaal één representatieve overzichtsfoto te worden gemaakt van het eventuele sporenvak;
- Alle te fotograferen sporen, coupes en profielen worden voorzien van een Noordpijl, een schaalstok en een fotobordje c.q. fotoformulier met het onderzoeksmeldingsnummer en objectgegevens, gefotografeerd. Vlakken, profielen, relevante sporen, structuren en coupes worden fotografisch vastgelegd. Deze foto's zijn digitaal en hebben een dusdanige resolutie dat voldoende uitvergroting mogelijk is voor de rapportage. Er worden enkele actiefoto's van het onderzoek gemaakt waarop ook karakteristieke punten uit de omgeving zijn te zien.
- Antropogene sporen, voor zover niet recent, worden gecoupeerd en afgewerkt zoveel als mogelijk om tot een adequate waardering te komen;
- Ecologische monsters worden genomen uit ecologisch veelbelovende, dateerbare, sporen (veel houtskool, goede conservering in natte omstandigheden).

- Bij waterputten wordt de opdrachtgever gewaarschuwd. Deze zal onverwijld contact leggen met de bevoegde overheid voor een besluit over vervolgaanpak. De diepte wordt wel alvast door middel van een boring vastgesteld;
- In het geval van aanwijzingen voor ambachtelijke productie (bijvoorbeeld pottenbakken, metaal, ed.) wordt de inhoud van relevante structuren die daarmee in verband gebracht kunnen worden, integraal verzameld.
- WOII sporen worden volgens bovenstaande richtlijnen gedocumenteerd en vastgelegd.

Bij graf- of crematieresten:

- Indien graf- of crematieresten worden aangetroffen wordt onverwijld de opdrachtgever gewaarschuwd. Deze neemt contact op met de bevoegde overheid voor een besluit over de vervolgaanpak. Wordt door het Bevoegd Gezag besloten tot nader onderzoek en ex situ behoud dan geldt het volgende. Grafkuilen dienen in principe direct en zodanig te worden opgegraven dat de gegevens vergelijkbaar zijn met die van recente opgravingen in Zuid-Nederland. Dit betekent dat naast de richtlijnen van de KNA, uitgegaan wordt van de opgravingprocedure zoals beschreven in Hiddink 2003, p. 97 en verder en Hiddink 2006 6-9, speciaal fig. 2.2. Dit houdt in dat vlakken en coupes van graven worden getekend op schaal 1:10. De crematieresten worden zoveel als mogelijk en bloc geborgen. De vulling wordt geheel gezeefd over een maaswijdte van 3 mm en crematierestendepots worden gespoeld over een maaswijdte van 1 mm.
- Van eventuele graven worden afzonderlijke NAP-waarden gemeten. Bij sporen en greppels volstaat het standaard grid;
- Op plaatsen waar sprake is van houtskool of mogelijke crematie-resten onderin de bouwvoor, kunnen graven aanwezig zijn en dient voorzichtig verdiept te worden. Als werkelijk graven zijn vastgesteld, dient het opgravingsvlak ter plaatse zo hoog mogelijk te blijven liggen voor nader onderzoek.
- Randstructuren van graven worden op zinvolle plaatsen gecoupeerd en de volledige vulling ervan wordt na documentatie uitgeschaafd op vondsten en eventuele bijzettingen. Greppels van randstructuren worden bovendien gecontroleerd op eventuele paalzettingen.

Er is geen verwachting op scheepswrakken of vliegtuigresten.

6.6 Lichten (bij waterbodems)

NVT

6.7 Aardwetenschappelijk onderzoek

De karterende boringen en eventueel aangelegde proefputten in natte zones dienen conform onderstaande richtlijnen beschreven te worden.

Het fysisch-geografisch onderzoek bij het proefsleuvenonderzoek bestaat uit het documenteren van minimaal twee profielkolommen per put vanaf het maaiveld geheel opgeschaafd, beschreven, getekend, geïnterpreteerd en eventueel bemonsterd. De verschillende lagen/horizonten worden door de fysisch-geograaf/bodemkundige ingekrast op basis van lithologische en bodemkundige kenmerken alsmede stratigrafische positie. Deze worden in het veld vertaald naar lithogenetische eenheden (bijvoorbeeld oeverafzetting, rivierduin). Textuurbepaling geschiedt volgens de NEN 5104 normering en ASB.

- Indien er sprake is van een vindplaats wordt gekeken naar de koppeling tussen sediment (aard textuur, korrelgrootte, sortering, humusgehalte, structuren), wijze van transport en kracht en daarmee afzettingsmilieu. Bijzondere aandacht is er voor erosieve contacten en sedimentaire structuren (indien deze zichtbaar zijn), alsmede verstoringen van het profiel als gevolg van menselijk handelen (agrarische activiteiten in verleden en heden). Dit in termen van in de boorkern aangetroffen materiaal en verstoring van de stratigrafie (verrommeling).
- Grondwatercondities (actueel en in het verleden) zijn van groot belang voor de conserveringspotentie van eventuele vindplaatsen. Ter nauwkeurige bepaling van de zones van oxidatie, oxidatie-reductie en reductie wordt gebruik gemaakt van de Munsell Color kaart. Grondwaterstanden t.o.v. NAP (hoogte) en maaiveld diepte) worden altijd gedocumenteerd.
- Waar mogelijk en relevant voor de onderzoeksvragen worden bij het proefputtenonderzoek en booronderzoek monsters genomen voor eventuele ^{14}C analyse. Locaties voor eventueel paleoecologisch, OSL en micromorfologisch onderzoek worden op een kaart en in profiel aangegeven.
- De beschrijving geschiedt aan de hand van profielkolommen in de eventueel aan te leggen proefputten die maximaal 20 m uit elkaar liggen. Bij een variatie in de profielopbouw worden meer kolommen opgenomen. De overgangen van de terrasrand naar de geulzone en eventuele vullingen in de geulzone krijgen extra aandacht in de beschrijving in verband met het documenteren van de mogelijke erosieve insnijding van de Maas. Vondsten in de profielen worden ingemeten en op de profieltekeningen gezet. Doel ervan is nauwkeurig inzicht te verkrijgen in de opbouw van het landschap en in de stratigrafische positie en diepteligging van de archeologische resten.
- Monsters voor o.a. micromorfologisch onderzoek en OSL-datering worden door de fysisch geograaf in overleg met en goedkeuring van de directievoerder genomen in verband met beantwoording van de vraagstellingen.

6.8 Anorganische artefacten

Het verzamelen van anorganische artefacten geschiedt conform protocol PS06 en OS11. In aanvulling daarop geldt het volgende:

- Anorganische artefacten worden per spoorvulling verzameld. Vondsten die niet aan antropogene sporen kunnen worden gekoppeld, worden verzameld per stratigrafische eenheid in vakken van 4 x 4 m.
- Bij de aanleg van de vlakken wordt systematisch en vlakdekkend gebruik gemaakt van een metaaldetector voor het opsporen van metalen artefacten. Metaalvondsten worden met behulp van een metaaldetector opgespoord, individueel ingemeten (x, y, z) en verzameld.
- Men dient tijdens de aanleg op de top van het rivierduinzand of de pleistocene en Vroeg-Holocene oeverafzettingen bijzonder alert te zijn op kwetsbare en moeilijk te onderscheiden losse(vroeg-)prehistorische vondsten, zoals vuurstenen voorwerpen en aardewerk. Deze vondsten worden individueel ingemeten. Bij dichte vondstconcentraties (minimaal 5 artefacten per m^2) wordt het bevoegd gezag gecontacteerd hoe hier verder mee wordt omgegaan.
- Vlak, tussenvlak én stort worden consequent afgezocht met een metaaldetector;
- Stortvondsten worden per werkput verzameld en geregistreerd.
- Aanleg- en vlakvondsten (geen metaal of vuursteen) worden verzameld per werkput.
- Vondsten dienen te allen tijde gekoppeld te worden aan de laag en lithogenetische eenheid;

6.9 Organische artefacten

Het verzamelen en (de)selecteren van organische artefacten geschiedt conform PS06 en OS11. In aanvulling daarop geldt het volgende:

- Kwetsbare organische vondsten dienen conform de KNA standaard omgang met kwetsbare vondsten voor de betreffende materiaal soort verzameld en verpakt te worden.
- Eventuele vondsten dienen, voor zover behoudenswaardig, geconserveerd te worden. De behoudenswaardigheid wordt door het bevoegd gezag en depotbeheerder, in overleg met opdrachtgever, vastgesteld. Let wel, het betreft hier conservering en nadrukkelijk niet restauratie.
- Uitvoerder dient voorafgaand aan conserveren en deponeren een voorstel bij opdrachtgever in ten aanzien van de vondsten die conservering behoeven alvorens bewaard te kunnen worden. Opdrachtgever, het bevoegd gezag en depotbeheerder beslissen na overleg op basis hiervan over de conservering.
- Eventuele conservering vindt plaats bij daartoe gespecialiseerde en erkende bedrijven. Conservering vindt plaats middels de gangbare methoden waarbij een evenwichtige balans bestaat tussen de verlenging van de houdbaarheid en de zorg voor het materiaal.
- Fragiele en/of belangwekkende vondsten dienen op de plaats van aantreffen gefotografeerd te worden. Tevens dienen zij ook op zodanige wijze te worden geborgen dat ze in afwachting van conservering of restauratie niet in kwaliteit achteruit gaan of beschadigd worden.

6.10 Archeozoölogische, archeobotanische en fysisch antropologische resten

Doel van eventueel ecologisch (botanisch en zoölogisch) onderzoek is het beantwoorden van vooraf gestelde vragen. De uitvoerder neemt tijdens het veldwerk monsters van grondsporen (of anderszins) die kansrijk zijn voor ecologisch onderzoek, met de nadruk op de bovengenoemde aspecten. Bij de monsternamen wordt een korte motivatie van het specifieke doel van het betreffende monster gegeven. Na de technische evaluatie na afloop van het veldwerk (al dan niet opgraving), wordt besloten of er verder ecologisch onderzoek plaats vindt.

Uitvoerder adviseert opdrachtgever die op zijn beurt overlegt met het bevoegd gezag. Het uiteindelijk aantal te waarderen en mogelijk daarna te analyseren monsters wordt vastgesteld door het bevoegd gezag naar aanleiding van het genoemde overleg.

6.11 Overige resten

Het verzamelen van overige resten, zoals micromorfologische resten of fosfaatmonsters geschiedt conform protocol PS06 en OS11. In aanvulling daarop geldt het volgende:

Hout dat in archeologische context is aangetroffen wordt verzameld met betrekking tot een soortbepaling.

Onderzoek van overige resten wordt alleen uitgevoerd wanneer dit noodzakelijk is voor de beantwoording van verdere onderzoeksvragen.

6.12 Dateringstechnieken

Waar mogelijk en relevant voor de onderzoeksvragen, worden monsters genomen voor ¹⁴C of dendrochronologische dateringen. Dit op voorwaarde dat de context en het beoogde doel van de datering duidelijk zijn. Monsters worden verpakt en geadministreerd, maar pas na evaluatie en selectie door het bevoegde gezag en na overleg met opdrachtgever ingestuurd ter verdere

verwerking. Monsters gaan vergezeld van een beoordeling conform de minimumeisen van de vigerende KNA.

6.12 Beperkingen

Het hele plangebied in Beesel is verdacht op munitie. Voor aanvang en tijdens de werkzaamheden dient rekening met NGE gehouden te worden.

Er mag enkel binnen de contouren van de benodigde ontgravingen voor het verbeteren de dijk gegraven worden. Hierdoor is het mogelijk dat eventueel aanwezige vindplaatsen niet als geheel opgegraven zullen worden en daardoor essentiële informatie niet beschikbaar komt.

HOOFDSTUK 7 UITWERKING EN CONSERVERING

7.1 Structuren, grondsporen, en vondstspredingen

De veldgegevens worden gecontroleerd en uitgewerkt conform de eisen uit de KNA 4.1, protocol 4003, protocol 4004 en aanvullende eisen uit dit PvE. De gegevens worden direct na het afronden van veldwerk in een evaluatierapport uitgewerkt tot op het niveau dat nodig is voor de evaluatie van het onderzoek. Hierin dient in ieder geval het aantal aangelegde/onderzochte vierkante meters, het aantal vondsten en monsters, het aantal sporen en structuren en een eerste scan van de monsters en vondsten te zijn opgenomen. Op basis van het evaluatieverslag wordt bepaald welk detailniveau van de uitwerking van het vondstmateriaal, analyse van de aangetroffen monsters etc. nodig is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Het evaluatierapport bevat daarnaast ook een waardering van het vondstmateriaal en de aangetroffen structuren en sporen. Op basis hiervan wordt een advies uitgebracht over de vervolgstappen (vrijgeven, opgraving, behoud in situ).

Structuren, grondsporen en vondstspredingen worden in de basisrapportage zoveel mogelijk beschreven vanuit hun ruimtelijke, stratigrafische en chronologische context en onderlinge samenhang. Alle sporen en structuren dienen per periode en per fase te worden beschreven betreffende datering, fasering, aard en ruimtelijke spreiding. Dit moet resulteren in een analytische beschrijving die zoveel mogelijk antwoord geeft op de in dit PvE gedefinieerde onderzoeksvragen. Daarnaast moet aandacht worden besteed aan de waardering van de vindplaats en een voorstel voor vervolgstappen worden gedaan. In de basisrapportage dienen 'droge opsommingen' die niet bijdragen aan de beantwoording van de onderzoeksvragen te worden voorkomen, dan wel in de vorm van bijlagen aan het rapport te worden toegevoegd.

Vondsten en monsters dienen in gecontroleerde omstandigheden bewaard te worden zodat deze bij de uitwerking meegenomen kunnen worden. Indien een vondst of een monster niet voor langere tijd bewaard kan worden wordt in overleg met de depothouder bepaald wat met de vondst of het monster gedaan moet worden. Hierover wordt een voorstel in het evaluatierapport gedaan. Het vondstmateriaal wordt gewassen en gesplitst op vondstcategorie beschreven conform ABR, geteld en gewogen. Specifieke en kwetsbaar vondstmateriaal dient stabiel te worden opgeslagen en voor zover mogelijk beschreven.

7.2 Analyse aardewetenschappelijke gegevens

De fysisch-geografische analyse, indien van toepassing, zal niet verder gaan dan nodig is voor het maken van een basisrapportage. De profielopnames en onderzoeken die specifiek gericht zijn op landschappelijke informatie worden uitgewerkt tot het niveau dat de onderzoeksvragen beantwoord

kunnen worden. Ten aanzien van het besluit welk onderzoek of welke uitwerking hiervoor daadwerkelijk uitgevoerd moet worden kan besloten worden dit in het evaluatieverslag aan te geven.

Op basis van de uitgewerkte profielen in de proefsleuven en eventueel aangelegde proefputten zal door een fysisch geograaf met aantoonbare ervaring in deze regio een gedetailleerde landschappelijke reconstructie worden vervaardigd. Eventuele aanvullende profielen kunnen worden gedocumenteerd indien de fysisch geograaf hier aanleiding toe ziet.

- De profielen zijn lithogenetisch en bodemkundig. Puur lithologische profielen volstaan niet, omdat deze onvoldoende informatie geven over milieu en processen. De profielen dienen te worden uitgewerkt in dermate groot detail dat de landschappelijke context van het onderzochte terrein goed kan worden geanalyseerd voor beantwoording van de vraagstelling.
- De horizontale en verticale schaal van de lithogenetische profielen dienen zo op elkaar afgestemd te zijn dat een goed leesbare tekening ontstaat. Desnoods worden lengteprofielen opgeknipt.
- Lithogenetische en bodemkundige eenheden worden verbonden middels een lijn, waarbij onzekere verbindingen gestippeld dienen te worden.
- Het diepste punt van de waarneming wordt bij elke profielopname in het profiel aangegeven.
- In de profielen wordt de archeologische informatie naar aard weergegeven (waaronder aangetroffen indicatoren, eventuele vondstlagen, tredhorizonten).
- Verstoringen worden naar aard en omvang aangegeven in het profiel.
- De oxidatie-, oxidatie en reductie-, alsmede de reductiezone worden aangegeven in het profiel.

7.3 Anorganische artefacten

Alle vondsten die relevant zijn voor beantwoording van de onderzoeksvragen worden geanalyseerd. De vondsten worden gewassen, gesplitst naar materiaalcategorie, en geteld (volgens de estimated vessel equivalent-methode en de scherven-tel-methode). Al het vondstmateriaal dient door een deskundige te worden gezien/beoordeeld voor een evaluatieverslag wordt opgesteld. De vondsten worden tijdelijk zo opgeslagen, dat de kwaliteit ervan niet achteruit gaat. Bij het beschrijven van de materiaalcategorieën natuur-/vuursteen, metaal, glas, aardewerk en bouwmaterialen worden de vondsten typologisch gedetermineerd op (baksel)groep/soort en vormtype (conform richtlijnen KNA 4.1). Tevens worden de vondsten op basis van deze analyse zo nauwkeurig mogelijk gedateerd. Indien relevant, wordt een selectie van ijzervondsten die niet direct op het oog te determineren zijn na afloop van het veldwerk voorgesteld om nader te onderzoeken met röntgenopnamen.

7.4 Organische artefacten

Alle vondsten die relevant zijn voor beantwoording van de onderzoeksvragen worden geanalyseerd. De vondsten worden tijdelijk zo opgeslagen, dat de kwaliteit ervan niet achteruit gaat en rekening wordt gehouden met contaminatie. Het beschrijven van de materiaalcategorieën hout en archeozoölogische resten/(verbrande) botten omvat tellen, determineren en voor zover mogelijk dateren in ABR-perioden. Al het vondstmateriaal dient door een deskundige te worden gezien/beoordeeld voor een evaluatieverslag wordt opgesteld. Vondsten worden uitgewerkt tot op het niveau dat noodzakelijk is voor de beantwoording van de onderzoeksvragen. Vondsten worden per materiaalcategorie beschreven. Bij vergankelijke vondsten dient minimaal de staat waarin ze zijn aangetroffen te worden gestabiliseerd (conform richtlijnen KNA 4.1).

7.5 Archeozoölogische en -botanische resten

De voor paleo-ecologisch onderzoek geselecteerde monsters worden behandeld conform Archeologie Leidraad van het CCvD (Kooistra en Brinkkemper, 2016), KNA leidraad archeozoölogie (Lauwerier, 2011) en KNA-versie 4.1.

De vondsten en monsters worden tijdelijk zo opgeslagen, dat de kwaliteit ervan niet achteruit gaat en rekening wordt gehouden met contaminatie. Archeozoologische en –botanische resten worden uitgewerkt tot op het niveau, dat de onderzoeksvragen uit voorliggend PvE kunnen worden beantwoord. De nadruk zal liggen op de datering van vondsten in hun relatie tot de grondsporen. Alle vondsten en monsters dienen beschikbaar te blijven tot na een eventuele opgraving. Monsters dienen uitsluitend te worden gezeefd na raadpleging van betreffende deskundigen. Al het vondstmateriaal dient door een deskundige te worden gezien/beoordeeld voordat een evaluatieverslag of basisrapportage wordt opgesteld.

7.6 Beeldrapportage (objecttekeningen, foto's, kaarten e.d.)

Het rapport wordt voorzien van relevant beeldmateriaal, conform KNA 4.1. Indien er bijzondere vondsten zijn aangetroffen, worden deze afgebeeld door middel van foto's en tekeningen. De keuze voor de te tekenen en te fotograferen vondsten dient op advies van de betreffende specialist te worden gemaakt.

Meta-informatie:

- Tekeningen (inclusief overzicht): ArcView-formaat (.SHP) of anderszins GIS waardig. De vlaktekeningen zijn 1:50 en zowel analoog als digitaal, beide zowel bewerkbaar als onbewerkbaar.
- Foto/dia: JPEG minimaal 3.2 Megapixel.
- Film: FULL HD, 1920 x 1080 px of 2 k.

De rapportage bevat minimaal de volgende figuren (eventueel in bijlagen):

- Overzichtskaart (met landelijke coördinaten en topografische ondergrond) waarop de locaties van de boorpunten, raaien, sleuven/opgravingsvlakken en de gedocumenteerde profiellijnen zijn aangegeven.
- Geomorfogenetische kaart met de eventuele begrenzing van vindplaatsen.
- Alle sporenkaart waarop per fase of periode de sporen en de geïnterpreteerde structuren staan aangegeven op een moderne topografische ondergrond.
- Een vlaktekening van alle vlakken, profieltekeningen en alle relevante coupetekeningen.
- Alle vlaktekeningen met schaalstok en oriëntatie. Deze op schaal 1:50 analoog of digitaal.
- Op alle tekeningen van een horizontaal vlak worden op regelmatige plaatsen NAP-hoogten gezet.
- Alle vervaardigde profieltekeningen met schaalstok en oriëntatie. Deze op schaal 1:50 analoog en digitaal. In profieltekeningen moeten x, y, z-waarden in RD-coördinaten en NAP worden aangegeven met het oog op de aansluiting met vlaktekeningen en aangrenzende profielen.
- Overzichtsplattegrond van alle sporen en structuren per fase of periode, aangegeven op een moderne topografische ondergrond.
- Legenda's bij alle kaarten en tekeningen waarin de gebruikte symbolen (punt, lijn, vlak en tekst) zijn verklaard.
- Relevante foto's van sporen, coupes en profielen dienen in de rapportage te worden opgenomen.
- Van de omgeving met de vindplaats erin, van vlakken, sporen, profielen en van vondsten in situ worden foto's gemaakt. Daarnaast worden enige actiefoto's van het werk zelf gemaakt. Tekeningen en foto's worden op papier en digitaal aangeleverd.

Het eindrapport bevat minimaal de volgende paragrafen, hoofdstukken en onderdelen:

- Samenvatting.
- Paragraaf met de aanleiding voor het onderzoek, het vooronderzoek en de vraagstellingen en de doelstelling van het archeologisch onderzoek.
- Paragraaf met de gebruikte strategieën, methoden en technieken, zowel voor in het veld als bij uitwerking.

- Paragraaf met bespreking van de aangetroffen sporen en structuren en hun datering (per periode).
- Paragraaf met bespreking van de aangetroffen vondsten
- Eventuele deelrapporten van specialisten (verwerkt in de tekst of als bijlage).
- Paragraaf met puntsgewijze en beargumenteerde beantwoording en conclusies ten aanzien van de onderzoeksvragen uit hoofdstuk 5 van dit PvE.
- Alle gebruikte afkortingen in het rapport, velden in tabellen en objecten (vlakken/lijnen/punten) in kaarten, worden verklaard.
- In het colofon worden vermeld: de uitvoerder van het veldwerk, de opdrachtgever, het bevoegde gezag, eventuele deskundige namens het bevoegde gezag, depotbeheerder en de adviseur(s) van de opdrachtgever.
- De tekst dient op alle essentiële punten door afbeeldingen en tabellen te worden ondersteund.

HOOFDSTUK 8 (De)selectie en conservering

8.1 Selectie materiaal voor uitwerking

In het evaluatierapport dient een onderbouwd voorstel te worden gedaan welke vondsten worden uitgewerkt en welke niet. Het evaluatierapport wordt ter beoordeling aan het bevoegd gezag en de depothouder voorgelegd. Wanneer de in het veld aangetroffen vondsten (hoeveelheden, soorten materialen, soorten objecten) significant in aantallen hoger uitvallen dan in het PvE voorzien, is al tijdens het veldwerk overleg nodig tussen bevoegde overheid, opdrachtgever en depothouder (/eigenaar vondsten) op aangeven van de uitvoerder (zie PS04).

De uitwerking van de vondsten is in ieder geval het wassen, drogen en per materiaalsoort splitsen. Per materiaalcategorie worden de aantallen, de gewichten en een eerste periode indicatie aangegeven. Per materiaalsoort wordt aangegeven welke verdere uitwerking dient te worden uitgevoerd ter beantwoording van de onderzoeksvragen. Ten aanzien van de in het veld genomen monsters wordt een waardering uitgevoerd om de geschiktheid voor verdere analyse te bepalen.

In het evaluatierapport wordt een lijst van alle vondsten en monsters opgenomen. De analyse van het materiaal en de monsters dient eveneens met een advies voor verder onderzoek te worden opgenomen. Het evaluatierapport moet worden goedgekeurd door het Bevoegd Gezag wat betreft de uitwerking van de vondsten.

8.2 Selectie materiaal voor deponering en verwijdering

Bodemvondsten zijn volgens de wet eigendom van de provincie, de gemeente of de Staat (art. 50, Monumentenwet 1988). De eindbeslissing over de selectie/deselectie van vondsten en monsters ten behoeve van bewaring ligt bij de eigenaar van de vondsten (depothouder), in dit geval het provinciaal depot van de provincie Limburg, De Vondst in Heerlen. Alleen na goedkeuring door de depothouder worden de gedeselecteerde vondsten verwijderd. De vondsten waarvoor geen goedkeuring tot deselectie is verkregen, moeten worden gedeponeerd.

Tijdsduur reactie tijdens het veldwerk:

Reacties met betrekking tot het wel/niet meenemen (naar tussendepot uitvoerder) is 2 werkdagen (48 uur), op werkdagen vanaf het moment van aantoonbaar melden per telefoon, email bij de depothouder. Bij uitblijven van een reactie binnen de afgesproken termijn mogen de overige partijen (uitvoerder, opdrachtgever, bevoegd gezag) beslissen of zij het materiaal wel of niet tijdelijk deponeren.

Voor gedeselecteerde vondsten geldt de stelregel dat het ter destructie wordt aangeboden, zodat het niet abusievelijk (alsnog) als artefact in het bodemarchief terecht komt. Daarnaast kunnen

Tijdsduur reactie na het veldwerk (evaluatiefase):

Het (aantoonbaar) aanmelden, maken van een afspraak met depothouder: afhandeling verzoek goedkeuring maximaal 15 werkdagen. Bij uitblijven van een reactie kan het werk in samenspraak met opdrachtgever en bevoegd gezag zonder goedkeuring van de depothouder worden voortgezet.

gedeselecteerde vondsten ook worden geschonken aan musea of educatieve instellingen. Zie ook KNA-specificatie PS06. De overige vondsten worden aangeleverd aan het depot (zie 9.1).

8.3 Selectie materiaal voor conservering

Alle geselecteerde kwetsbare vondsten (zie 8.2) moeten geconserveerd worden aangeleverd aan het archeologisch depot. Als naar oordeel van de opgravende instantie sprake is van behoudenswaardige vondsten die moeten worden geconserveerd, wordt als onderdeel van het evaluatierapport voor de betreffende vondsten een conserveringsvoorstel (welke vondsten, waarom, en met welke methode te conserveren) voorgelegd aan de eigenaar van de vondsten/depothouder (de provinciaal archeoloog), deze beslist daarover. De archeologische uitvoerder kan een gemotiveerd voorstel voor deselectie van (een deel van) het conserveringsbehoefte materiaal voorleggen (zie ook 8.2). De uitvoerder dient na de beslissing van de depothouder ervoor te zorgen dat de geselecteerde vondsten naar behoren worden geconserveerd.

Aanvullende eisen met betrekking tot uitwerking en conservering zijn beschreven in de aanlevervoorwaarden van het Provinciaal Depot Bodemvondsten Limburg. Ten behoeve van de conservering van voorwerpen dient een plan te worden gemaakt en indien geconserveerde en/of gerestaureerde vondsten worden gedeponeerd, dient een conserveringsrapport te worden bijgeleverd.

HOOFDSTUK 9 DEPONERING

9.1 Eisen betreffende depot

Vondstmateriaal en opgravingsdocumentatie dienen binnen twee jaar na afronding van het veldwerk, conform protocol 4010 (KNA 4.1) en eventuele aanvullende eisen (op voorhand op te vragen bij het betreffende depot), te worden overgedragen aan het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten te Heerlen. Dit is het archeologisch depot voor de provincie Limburg. Ten aanzien van de overdracht van de vondsten dient tijdig een afspraak te worden gemaakt met de depotbeheerder.

Contactgegevens Provinciaal Depot voor Bodemvondsten:
Depotbeheerder Dhr. S.J.J. Kusters
Raadhuisplein 20
6411 HK Heerlen
T. 043-3504586

Bij deponering dient rekening te worden gehouden met:

- Archeologische objecten en de onderzoeksdocumentatie dienen conform de geldende eisen (ten tijde van de aanlevering) van het Provinciaal Depot Bodemvondsten Limburg te worden aangeleverd.
- Vondsten en administratie worden in beginsel in één zending geleverd. Het depot levert een bewijs van overdracht. Als, met instemming van de depotbeheerder, de levering in delen plaatsvindt, dan staat op het bewijs genoteerd wat nog moet worden nageleverd.
- Alle digitale bestanden worden aangeleverd op CD; deze CD dient een overzicht te bevatten van de bestanden die erop staan, alsmede meta-informatie omtrent deze bestanden.
- Deponeren van vondsten, monsters en administratie geschiedt pas na toestemming van de opdrachtgever (echter wel binnen de in de KNA gestelde termijn) en conform de eisen die het betreffende depot hanteert. Het depot controleert de levering op kwaliteit en verstrekt een ontvangstbewijs.
- In de evaluatiefase wordt beslist welke vondsten en monsters worden uitgewerkt. Het geselecteerde materiaal kan worden gedeponerd (voor vernietiging) of verwijderd. Dat laatste kan inhouden dat het wordt geschonken aan musea of educatieve instellingen. Bodemvondsten zijn volgens de wet eigendom zijn van de provincie, de gemeente of de Staat (art. 50. MW 1988) en de beslissing over definitieve verwijdering ligt dan ook in laatste instantie bij hen.

9.2 Te leveren product

De resultaten van het onderzoek worden vastgelegd in een eindrapportage die voldoet aan de inhoudelijke eisen zoals vastgelegd in de KNA 4.1, protocol 4003.

- Het in dit PvE beschreven onderzoek wordt in één rapport conform de KNA 4.1. beschreven (hiermee wordt niet het evaluatierapport bedoeld).
- In het colofon worden vermeld: de opdrachtnemer, de opdrachtgever, de bevoegde overheid, eventuele deskundige namens de bevoegde overheid, depotbeheerder en de adviseur van de opdrachtgever/ directievoerder en bovenal welke versie het betreft (zie titelblad).
- De rapportage en een selectie-advies conform KNA-specificatie VS07.
- Versiebeheer kent alleen de termen (eerste, tweede,) concept en definitief. Het rapport is pas definitief na definitieve goedkeuring door het bevoegde gezag.
- De rapportage is conform de kwaliteitseisen van de KNA 4.1.
- De opdrachtnemer meldt de resultaten van het onderzoek in de landelijke archeologische database ARCHIS 3.
- De inhoud en de opbouw van het rapport worden opgesteld naar aanleiding van de geldende KNA eisen.

Daarnaast is bij de rapportage het volgende van belang:

- Sedimentkarakteristieken (lithologie) worden vertaald naar processen en afzettingmilieus (lithogenese en dito eenheden) en deze worden in temporele en ruimtelijke zin vertaald naar landschap (genese, gaafheid, dynamiek). Het landschap is vervolgens de basis voor uitspraken over de mogelijkheden van gebruik en bewoning door de mens.
- Feiten (waarnemingen), algemene kennis en interpretaties dienen volstrekt gescheiden te zijn van elkaar. Bronnen dienen correct gebruikt en geciteerd te worden.

HOOFDSTUK 10 RANDVOORWAARDEN EN AANVULLENDE EISEN

10.1 Personele randvoorwaarden

- Het onderzoek wordt verricht door een archeologisch bedrijf of instantie met certificaat 4003 en 4004 op basis van de BRL SIKB 4000.
- De booronderzoek staat onder leiding van een senior KNA archeoloog (middels een CV) aantoonbare ervaring in de Maasvallei en onderzoek van complextypen uit de Steentijd, (Late) Prehistorie tot en met de Nieuwe tijd, die full time aanwezig is op het veld. Minimaal is een afgestudeerd aardwetenschapper (fysisch geograaf, (kwartair)geoloog, bodemkundige) te velde aanwezig met middels een cv aantoonbare ervaring in het Limburgse rivierengebied die minimaal de helft van de tijd aanwezig is.
- De proefsleuvenonderzoek staat onder leiding van een senior KNA archeoloog (middels een CV) aantoonbare ervaring in de Maasvallei en onderzoek van complextypen uit de Steentijd, (Late) Prehistorie tot en met de Nieuwe tijd, die full time aanwezig is op het veld. Minimaal is een afgestudeerd aardwetenschapper (fysisch geograaf, (kwartair)geoloog, bodemkundige) te velde aanwezig met middels een cv aantoonbare ervaring in het Limburgse rivierengebied die minimaal de helft van de tijd aanwezig is.
- De archeologische begeleiding staat onder leiding van een senior KNA archeoloog (middels een CV) aantoonbare ervaring in de Maasvallei en onderzoek van complextypen uit de Steentijd, (Late) Prehistorie tot en met de Nieuwe tijd, die full time aanwezig is op het veld. Minimaal is een afgestudeerd aardwetenschapper (fysisch geograaf, (kwartair)geoloog, bodemkundige) te velde aanwezig met middels een cv aantoonbare ervaring in het Limburgse rivierengebied die minimaal de helft van de tijd aanwezig is.
- Het veldteam bestaat verder uit een KNA Archeoloog (MA) of hoger gekwalificeerd persoon, met ervaring in de betreffende bodems en perioden specialisten met ervaring in de in dit PvE omschreven archeologische periodes.
- De documentatie en interpretatie van profielen wordt uitgevoerd door een senior specialist fysische geografie of senior KNA-archeoloog (MA), met ruime ervaring in het plangebied voorkomende bodems.
- Bij de uitwerking en rapportage wordt gebruik gemaakt van senior materiaal specialisten die in het actorregister zijn opgenomen.
- In geval van aantreffen van graven of dierbegravingen wordt de documentatie en afwerking uitgevoerd door een fysisch antropoloog respectievelijk een archeozoöloog.
- Alvorens het veldwerk dient de archeologische werkgroep geïnformeerd te worden. Indien de veiligheid van de werkzaamheden het toe laat, is het toegestaan om vrijwilligers met de juiste certificering bij het veldwerk in te zetten. De contactpersoon om dit mee te regelen is dhr. Wiel Luys van de Heemkundekring Maas en Swalmdal. Dhr. W Luys is voorzitter van de werkgroep Archeologie. Zijn contactgegevens zijn: w.luys@home.nl 077 – 474 3098 / 06 450 454 23.

10.2 Overlegmomenten

Op de volgende momenten dient overleg tussen de opdrachtgever, bevoegde overheden en archeologisch bedrijf plaats te vinden (eventueel deels telefonisch of per email):

- Aankondiging begin veldwerk. De uitvoerdatum van het veldwerk dient in overleg met het archeologisch bedrijf te worden vastgesteld. Het is in het belang voor alle partijen, dat ruim op voorhand overleg plaatsvindt over de planning en strategie van de uitvoering, betreding, toegankelijkheid en oplevering van het terrein en eventuele andere bijzonderheden.
- De start van de werkzaamheden wordt minimaal 2 weken voor aanvang van de werkzaamheden gemeld bij de bevoegde overheden (per e-mail) en depot.
- Voor aanvang van de werkzaamheden wordt een toolboxmeeting gehouden waarbij minimaal de uitvoerend archeoloog, de directievoerder, kraanmachinist en civieltechnische uitvoerder aanwezig zijn.
- Gemaakte afspraken tijdens overlegmomenten worden schriftelijk vastgelegd.
- Indien zich zaken voordoen waarin dit PvE niet (tot in detail) voorziet, of waardoor de strategie mogelijk gewijzigd moet worden, wordt dit terstond door de uitvoerder van het archeologisch onderzoek gemeld aan de bevoegde overheid. Deze nemen een besluit over de te nemen vervolgstappen en informeert de initiatiefnemer.
- Bij het aantreffen van een steentijd vindplaats tijdens het karterend booronderzoek en/of het proefsleuvenonderzoek.
- In situaties waarin een wezenlijke wijziging van het PvE noodzakelijk is.
- Bij de beoordeling van het evaluatie- en selectierapport.
- Indien noodzakelijk: bij het geven van het selectieadvies cq. Het nemen van een selectiebesluit op basis van het standaardrapport.

Contacten met de media verlopen altijd via de opdrachtgever.

10.3 Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie

- De senior (KNA-)archeoloog van de archeologische aannemer is verantwoordelijk voor de archeologische kwaliteit van het onderzoek en de te doorlopen processtappen.
- De bevoegde overheid toetst of het onderzoek voldoet aan de eisen zoals gesteld in dit PvE.
- Tijdens het uitvoeren van het veldwerk worden door de verantwoordelijke archeoloog dagrapporten opgemaakt waarin de vordering van de werkzaamheden, de personele inzet, de verwerking en de opslag van kwetsbare materialen, de wetenschappelijke of technische ontwikkelingen en de inhoudelijke keuzes worden opgenomen.
- Bij digitale registratie van sporenvlakken, spoor- of profielbeschrijving, fotografie en/ of tekening wordt dagelijks een back-up gemaakt.

10.4 Overige randvoorwaarden en aanvullende eisen

- In alle gevallen waarin dit PvE niet voorziet, zijn de procesbeschrijvingen en specificaties van de KNA 4.1 van toepassing.
- De opdrachtnemer zorgt ervoor dat de volgende documenten tijdens het veldwerk op de werklocatie aanwezig zijn:
 - het door de bevoegde overheden en de opdrachtgever getekende PvE;
 - een Plan van Aanpak/draaiboek inclusief veiligheidsplan;
 - KLIC-gegevens.
- De gangbare eisen bij een project van deze aard ten aanzien van veiligheid en Arbo worden in acht genomen. Details zijn opgenomen in een standaard veiligheidsplan dat door de archeologisch aannemer bij het PvA/ draaiboek gevoegd zal worden.

- De archeologische aannemer zorgt ervoor dat gevoelige locaties zoals water- of beerputten en afvalkuilen aan het einde van een werkdag ontoegankelijk zijn voor eventuele schatgravers bij voorkeur door het afdekken ervan.
- De archeologische werkgroep dient op voorhand het PvE te ontvangen en de melding te krijgen van de veldwerkdagen alsook betrokken te worden bij de toolboxmeeting (indien zij dit wensen).
- De karterende boringen en proefsleuven moeten uiterlijk 4 weken voor de start van de civiele werkzaamheden zijn afgerond. Dit geeft tijd om een goede afweging te maken als er een (behoudenswaardige) vondst wordt gedaan.

HOOFDSTUK 11 WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET VASTGESTELDE PVE

11.1 Wijzigingen tijdens het veldwerk

Relevante wijzigingen worden (telefonisch of) schriftelijk (mag per e-mail) aan de bevoegde overheden en de opdrachtgever voorgelegd. De bevoegde overheden nemen een besluit over de voorgelegde wijzigingen. Indien noodzakelijk wordt ook de depothouder op de hoogte gebracht. Afspraken ten aanzien van wijzigingen op het vastgestelde PvE worden in het evaluatierapport en de eindrapportages geregistreerd en verantwoord.

Indien er zaken worden aangetroffen die niet waren voorzien in dit PvE en die kunnen leiden tot een wijziging van de scope van onderhavig onderzoek (tijdens veldwerk, uitwerking dan wel rapportage) dan wordt primair de opdrachtgever hiervan in kennis gesteld. Deze neemt, indien noodzakelijk, direct contact op met de (contactpersoon van de) bevoegde overheid. De bevoegde overheid zal bij haar keuze rekening houden met de archeologisch inhoudelijk argumenten en de aspecten tijd (doorlooptijd in relatie tot projectplanning) en geld (kosten wijziging in relatie tot omvang gegunde opdracht). De wijziging(en) worden opgenomen in een addendum op onderhavig PvE welke door of namens opdrachtgever wordt opgesteld en door het bevoegd gezag wordt vastgesteld en verstrekt aan de betrokken partijen.

11.2 Belangrijke wijzigingen

Onderstaande belangrijke wijzigingen worden te allen tijde aantoonbaar voorgelegd aan alle betrokken partijen:

- afwijkingen van de archeologische verwachting;
- wijzigingen van de in het PvE/ PvA vastgelegde onderzoeksmethode;
- wijzigingen van de fysieke en/of technische omstandigheden;
- significante afwijkingen van het verwachte vondstmateriaal/ vondsten (hoeveelheid, soorten, materialen, soorten voorwerpen, type conservering);
- wijzigingen die selectie en conservering van vondsten beïnvloeden.

11.3 Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk

- Relevante wijzigingen worden per e-mail aan de bevoegde overheden en de opdrachtgever voorgelegd.
- Behalve voorstellen rondom de uitwerking, conservering en deponering van de onderzoeksresultaten kan in de evaluatiefase ook worden vastgelegd of bestaande onderzoeksvragen komen te vervallen of dat juist aanvullende onderzoeksvragen dienen te worden geformuleerd.

11.4 Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering

HWBP Noordelijke Maasvallei

Relevante wijzigingen worden schriftelijk (mag per e-mail) aan de bevoegde overheden en de opdrachtgever (en indien van toepassing de depothouder) voorgelegd. De bevoegde overheden nemen een besluit over de voorgelegde wijzigingen.

LITERATUUR EN BIJLAGEN

Literatuur

Hiddink, H.A., 2003. Een grafveld uit de Late IJzertijd en de Romeinse tijd aan de Molenakkerdreef in Weert (provincie Limburg, Nederland) In: H.A. Hiddink, *Het grafritueel in de Late IJzertijd en de Romeinse tijd in het Maas-Demer-Schelde-gebied, in het bijzonder van twee grafvelden bij Weert, Amsterdam*. Zuid Nederlandse Archeologische Rapporten 11, 97-108.

Hiddink, H.A., 2006. Opgravingen op her Rosveld bij Nederweert 2. Graven en grafvelden uit de IJzertijd en Romeinse Tijd, Amsterdam (ZAR 28).

Hoek, W.Z., 2008. The Last Glacial–Interglacial Transition. *Episodes* 31, 2, pp. 226 – 229.

Isarin, R.F.B., 1997. The climate in north-western Europe during the Younger Dryas. A comparison of multi-proxy climate reconstructions with simulation experiments. Thesis Faculty of Earth Sciences, Vrije Universiteit Amsterdam. Nederlandse Geografische Studies 229, Utrecht/Amsterdam.

Isarin, R.F.B, e.a., 2014. Geomorfogenetische kaart Maasvallei. Ateliersessies ‘Kennisonwikkeling Maasvallei’ – RCE.

R. Isarin, E. Rensink, R. Ellenkamp & E. Heunks 2015: *Archeologische Verwachtingskaart Maasdal tussen Mook en Eijsden. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort. Op [datum] gedownload van www.archeologieinnederland.nl.*

Kooistra, L.I. en O. Brinkkemper, 2016. Archeologie en resten van planten. KNA Leidraad Archeobotanie, versie 1.01 (9 mei 2016).

Lauwerier, R.C.G.M., 2011. KNA Leidraad Archeozoölogie, versie 1.01 (10 oktober 2011).

Van Oosterhout, F. (red.), 2017. CB 01-RP-03 Bureaustudie Archeologie en Cultuurhistorie, inclusief advies, Studie naar 12 dijkringen. Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei.

Ruijters, M., 2019. CB.43.001 Rapportage verkennend onderzoek archeologie en cultuurhistorie DR73, Beesel, gemeente Beesel. Hoogwaterbeschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei.

Ruijters, M., 2020. CB.61.003 Plangebied dijkkring 73 Beesel. Gemeente Beesel: archeologische vooronderzoek : proefsleuvenonderzoek. Raap rapport 4236.

SIKB, 2018, Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1, Gouda.

Bijlage 1 bij het PvE: Lijst met te verwachten aantallen

(zie ook de referentietabellen PS07)

Onderzoek	Verwachting
HWBP Noordelijke Maasvallei, Beesel	Laat-Paleo t/m Nieuwe Tijd
Omvang	Verwachte aantal m²
	3040m2
Vondstcategorie	Verwachte aantallen (N)
Aardewerk	75
Bouwmateriaal	75
Metaal (ferro)	0
Metaal (non-ferro)	0
Slakmateriaal	0
Vuursteen	75
Overig natuursteen	75
Glas	0
Menselijk botmateriaal onverbrand	0
Menselijk botmateriaal verbrand	0
Dierlijk botmateriaal onverbrand	0
Dierlijk botmateriaal verbrand	0
Visresten (handverzameld)	0
Schelpen	0
Hout	0
Houtskool(monsters)	0
Textiel	0
Leer	0
Submoderne materialen	0
Monstername	Verwachte aantallen (N)
Algemeen biologisch monster (ABM)	0
Algemeen zeefmonster (AZM)	0

HWBP Noordelijke Maasvallei

Pollen, diatomeeën en andere microfossielen	0
Monsters voor anorganisch chemisch onderzoek	0
Monsters voor micromorfologisch onderzoek	0
Monsters voor luminescentiedatering (OSL)	0
Monsters voor koolstofdatering (^{14}C)	0
Vismonsters	0
DNA	0
Dendrochronologisch monster	0
Onderzoeken	Verwachte aantallen (N)
Karterende boringen	86
Aanvullende karterende boringen	75
Zeefvakken	50

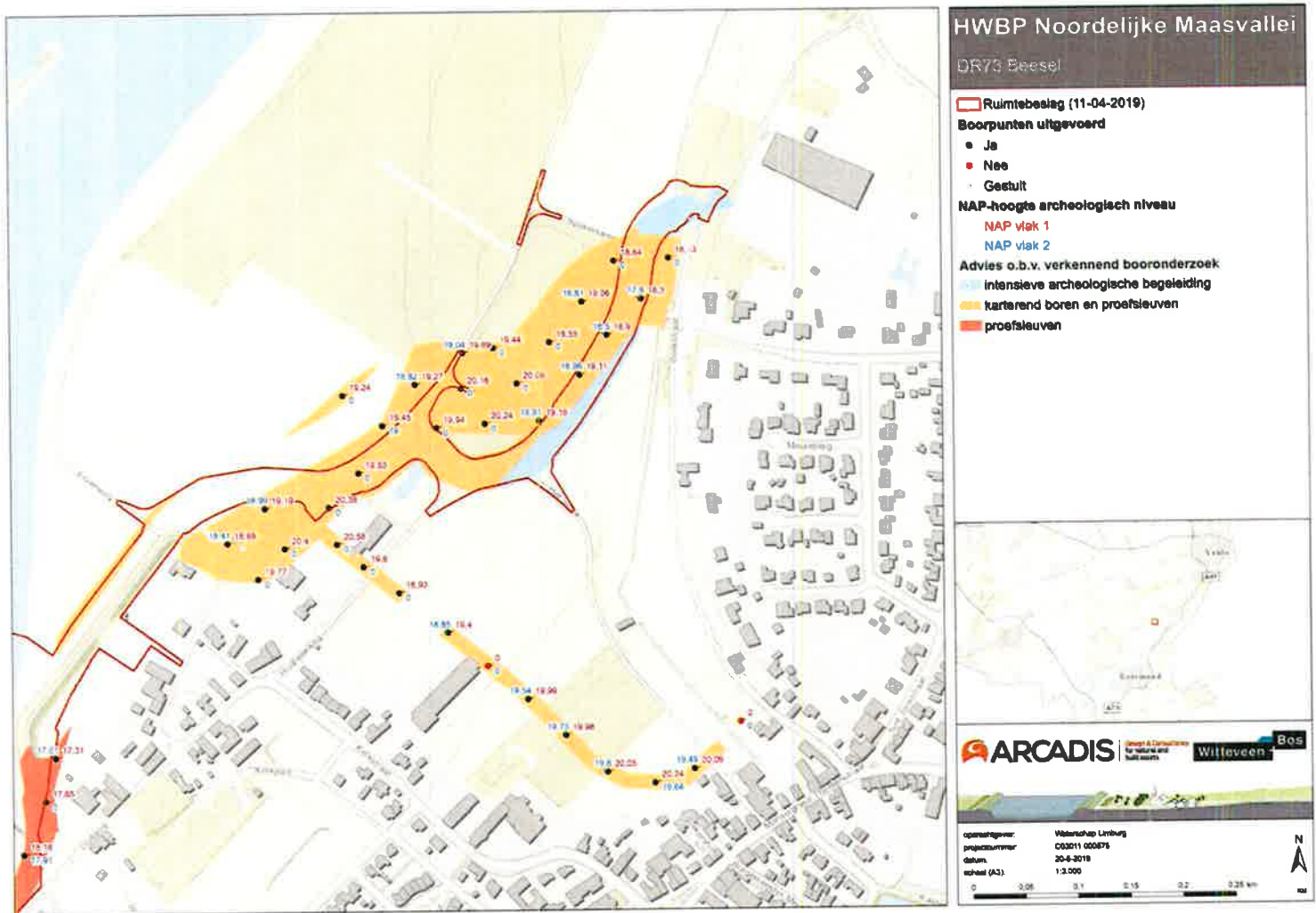
Bijlage 2 bij het PvE: Overzicht te raadplegen specialisten/specialismen

Vondstcategorie	In voorschrijven "Raadplegen PvA" PVE bij	In voorschrijven "Raadplegen veldwerk" PVE bij	In voorschrijven "Raadplegen uitwerking" PVE bij
Aardewerk	nee	nee	Ja
Bouwmateriaal	nee	nee	Ja
Metaal (ferro)	nee	nee	Ja
Metaal (non-ferro)	nee	nee	Ja
Slakmateriaal	nee	nee	Ja
Vuursteen	nee	Ja	Ja
Overig natuursteen	nee	nee	Ja
Glas	nee	nee	Ja
Menselijk botmateriaal onverbrand	nee	Ja	Ja
Menselijk botmateriaal verbrand	nee	Ja	Ja
Dierlijk botmateriaal onverbrand	nee	Ja	Ja
Dierlijk botmateriaal verbrand	nee	Ja	Ja
Visresten	nee	nee	Ja
Schelpen	nee	nee	Ja
Hout	nee	nee	Ja
Houtskool(monsters)	nee	nee	Ja
Textiel	nee	nee	Ja
Leer	nee	nee	Ja
Submoderne materialen	nee	nee	Ja
Monsternamen			
Algemeen biologisch monster (ABM)	nee	nee	Ja
Algemeen zeefmonster (AZM)	nee	nee	Ja
Pollen, diatomeeën en andere microfossielen	nee	nee	Ja
Monsters voor anorganisch chemisch onderzoek	nee	nee	Ja

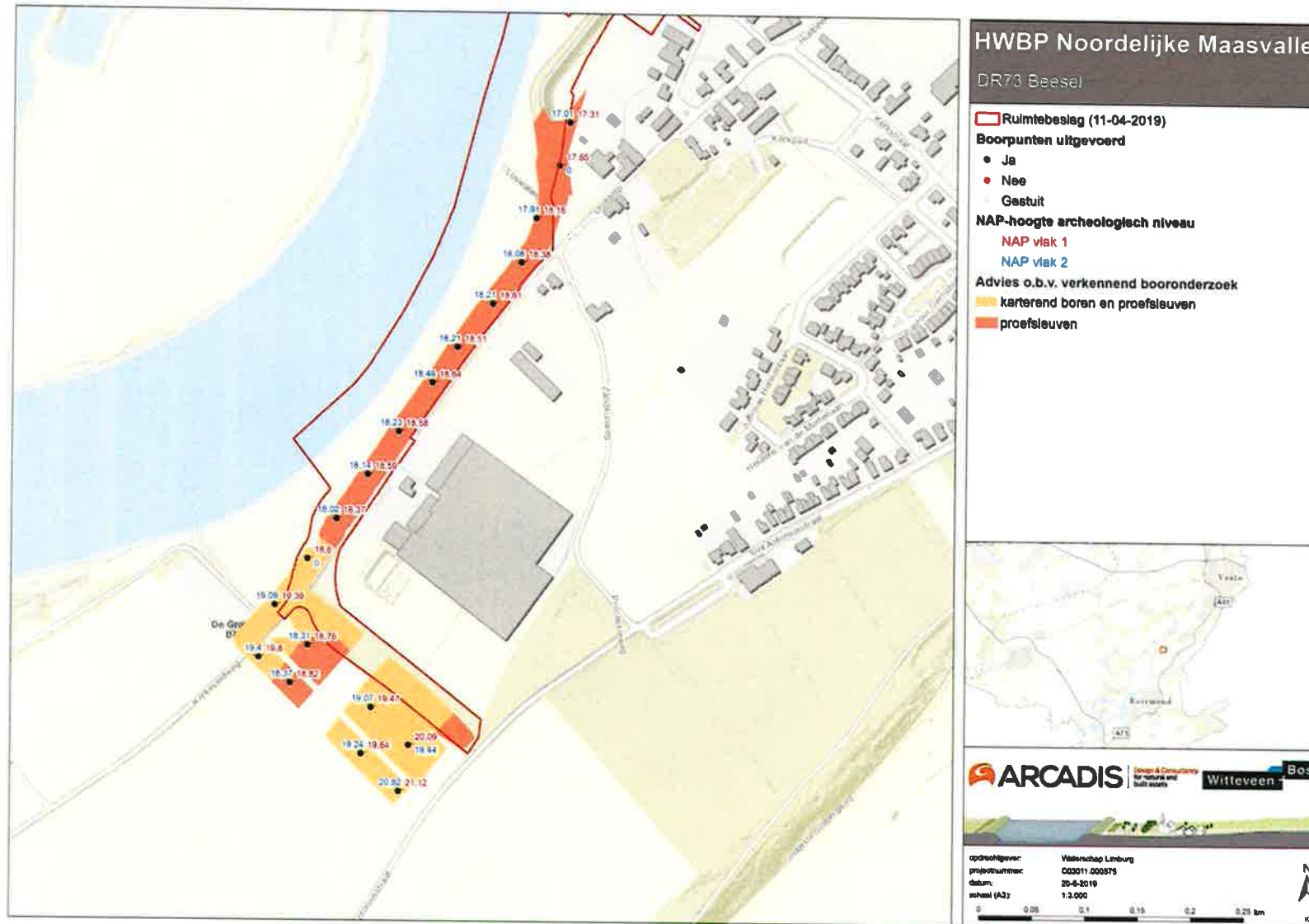
HWBP Noordelijke Maasvallei

Monsters voor micromorfologisch onderzoek	nee	nee	Ja
Monsters voor luminescentiedatering (OSL)	nee	Ja	Ja
Monsters voor koolstofdatering (¹⁴ C)	nee	nee	Ja
DNA	nee	Ja	Ja
Dendrochronologisch monster	nee	nee	Ja

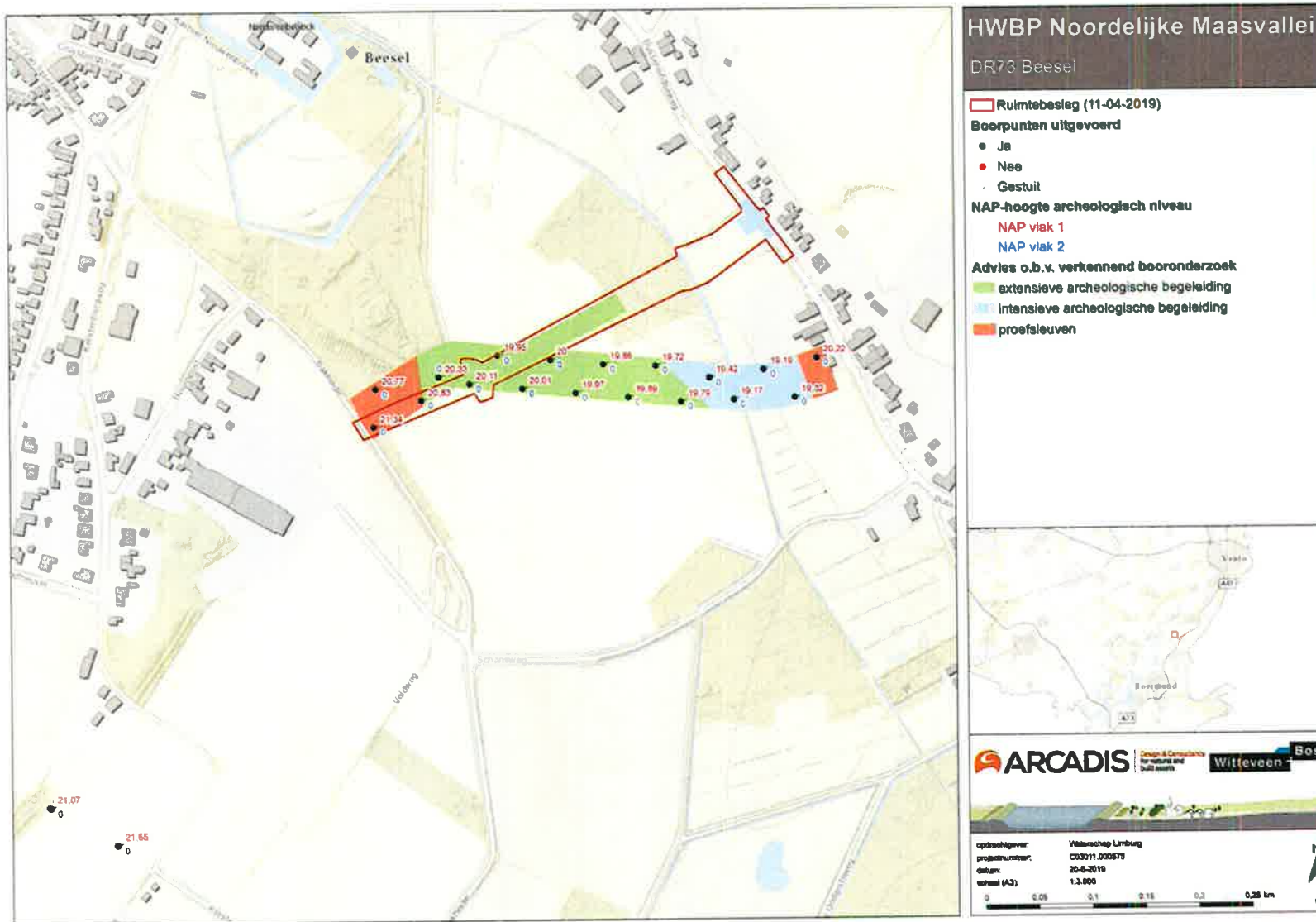
Bijlage 3 bij het PvE: verschillende vlakniveaus in de proefsleuven.

HWBP Noordelijke Maasvallei

HWBP Noordelijke Maasvallei

HWBP Noordelijke Maasvallei

